

ΟΔΗΓΟΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΟΤΑ

Μεθοδολογία και Τεχνικές

Οκτώβριος 2020

Πρόλογος

ΗΛΙΑ ΓΙΑΤΣΙΟΥ
ΠΡΟΕΔΡΟΥ Δ.Σ. Ε.Ε.Τ.Α.Α.

Η πολυπλοκότητα των σημερινών προβλημάτων και οι δυσκολίες εξεύρεσης αποτελεσματικών λύσεων, σε ένα πλαίσιο περιορισμένων πόρων, υπαγορεύουν, περισσότερο από ποτέ, τη λήψη αποφάσεων και τη χάραξη πολιτικών, που εξασφαλίζουν ευρεία συναίνεση. Αυτό, γιατί βιώσιμες λύσεις είναι αυτές που προκύπτουν μέσα από τη συμμετοχή των ίδιων των ενδιαφερομένων, που γνωρίζουν σε βάθος τις πτυχές των προβλημάτων, μπορούν να καταθέσουν προτάσεις αλλά και να συνεισφέρουν στην υλοποίησή τους.

Βασικό εργαλείο για να διασφαλιστεί αυτή η συναίνεση, αποτελεί η δημόσια διαβούλευση, η οποία εφαρμόζεται σε όλα τα επίπεδα διοίκησης. Ειδικά στο τοπικό επίπεδο, η διαβούλευση μπορεί να αποτελέσει ένα μέσο για την ουσιαστική επικοινωνία και τη δημιουργία μιας σταθερής σχέσης συνεργασίας μεταξύ της διοίκησης ενός δήμου και των δημοτών του.

Η επιτυχία, ωστόσο εξαρτάται από πολλούς παράγοντες και χτίζεται με μέθοδο και συστηματική δουλειά. Αυτούς τους παράγοντες, τη μέθοδο και τις τεχνικές εξετάζει ο συγκεκριμένος οδηγός που συνέταξε η Ε.Ε.Τ.Α.Α., στην προσπάθειά της να στηρίξει τους Δήμους στην άσκηση του ρόλου τους ως φορείς που σχεδιάζουν την ανάπτυξη της περιοχής τους, αποφασίζουν για υπηρεσίες που θα προσφέρουν στους δημότες τους και λαμβάνουν αποφάσεις για ένα μεγάλο εύρος ζητημάτων.

Ευχόμαστε να αποτελέσει ένα χρήσιμο εργαλείο για αιρετά και υπηρεσιακά στελέχη των Ο.Τ.Α.

Πρόλογος

Σπύρου ΣΠΥΡΙΔΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΟΝΤΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ Ε.Ε.Τ.Α.Α.

Οι δημοτικές αρχές καλούνται να αποφασίσουν για ποικιλία ζητημάτων. Για την αναπτυξιακή στρατηγική που θα ακολουθήσουν, για την αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας τους, για την ρύθμιση της κυκλοφορίας στην πόλη, για πολεοδομικά ζητήματα, για τα έργα που θα υλοποιήσουν και τον τρόπο που θα κατανείμουν τους πόρους που διαθέτουν και πολλά άλλα. Οι αποφάσεις αυτές άλλοτε αφορούν το σύνολο των δημοτών και άλλοτε υποσύνολα, άλλοτε έχουν μεγάλο αντίκτυπο στους δημότες και άλλοτε περιορισμένο.

Σε οποιαδήποτε περίπτωση, η συμμετοχή των δημοτών, των φορέων τους ή συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων στη συνδιαμόρφωση των προτεραιοτήτων και των αποφάσεων είναι απαραίτητη προϋπόθεση και όσο πιο ευρεία, τόσο περισσότερο μπορεί να διασφαλίσει την ορθότητα των επιλογών αλλά και την αποτελεσματική υλοποίησή τους.

Η διαδικασία της διαβούλευσης αποσκοπεί ακριβώς σε αυτό. Στο να δημιουργήσει ένα χώρο επικοινωνίας, συνεργασίας, μεταξύ των μελών της κοινωνίας και των συντελεστών λήψης αποφάσεων, με σκοπό τη συν-διαμόρφωση νέων πτυχών της συλλογικής τους πραγματικότητας. Με την έννοια αυτή, η διαβούλευση είναι ταυτοχρόνως μέσο και σκοπός, διεργασία και αποτέλεσμα, εργαλείο και προϊόν.

Ο συγκεκριμένος οδηγός αναλύει αυτές τις διαστάσεις της διαβούλευσης, παρέχει αναλυτικές πληροφορίες για διαφορετικά είδη και τη χρησιμότητά του καθενός, ανάλογα με το θέμα της διαβούλευσης, δίνει πρακτικές οδηγίες για την εφαρμογή τους και παρουσιάζει συγκεκριμένα παραδείγματα, έτσι ώστε να καλύπτεται ένα μεγάλο εύρος ζητημάτων τα οποία οι Δήμοι θέτουν σε διαβούλευση.

Ευχόμαστε να αξιοποιηθεί σε ποικιλία περιπτώσεων διαβούλευσης και να συμβάλει στην επιτυχία όλων των πρωτοβουλιών που θα αναληφθούν από τους Δήμους ή τους φορείς τους.

Περιεχόμενα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6
1. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ.....	7
2. Η ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ.....	9
2.1. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ.....	9
2.1.1. Η διαβούλευση στους ελληνικούς ΟΤΑ	9
2.1.2. Η διαβούλευση στην Ευρώπη και άλλες χώρες	11
2.2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΕΩΝ	13
2.2.1. Οι σημαντικότερες δυσκολίες.....	13
2.2.2. Το ζήτημα της συμμετοχής –προτάσεις.....	14
2.2.3. Το ζήτημα του συντονισμού της διαβούλευσης – προτάσεις	16
2.2.4. Άλλα σημαντικά προβλήματα και προτάσεις επίλυσης	16
2.3. ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ.....	18
3. ΕΙΔΗ, ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ.....	19
3.1. ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ.....	19
3.1.1. Είδη διαβούλευσης με βάση το βαθμό εμπλοκής των συμμετεχόντων.....	19
3.1.2. Είδη διαβούλευσης βάσει του θέματος των ΟΤΑ	22
3.1.3. Είδη διαβούλευσης ανάλογα με το πεδίο εφαρμογής και το βαθμό επίδρασης ..	22
3.2. ΦΑΣΕΙΣ & ΒΗΜΑΤΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΜΙΑΣ ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ.....	24
3.2.1. Ο τυπικός κύκλος μιας διαβούλευσης	24
3.2.2. Κρίσιμα ζητήματα κατά τη διαδικασία διαβούλευσης.....	26
3.3. ΕΠΙΛΟΓΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ	27
3.3.1. Περιγραφή των σημαντικότερων τεχνικών.....	27
3.3.2. Επιλέγοντας την κατάλληλη τεχνική	42
4. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΑΡΧΙΚΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΜΙΑΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ	46
4.1. ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗΣ ΤΗΣ ΩΡΙΜΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ.....	46
4.2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ	48
4.3. ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΜΙΑΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ	50
4.4. ΈΝΤΥΠΑ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ & ΕΛΕΓΧΟΥ	51
4.4.1. Αποτύπωση ωριμότητας για τη διενέργεια διαβούλευσης.....	51
4.4.2. Έλεγχος ετοιμότητας για τη διενέργεια μιας διαβούλευσης.....	52
4.4.3. Σχεδίαση Διαβούλευσης	54
4.4.4. Πρακτικά συνάντησης / ενέργειας.....	55
4.4.5. Αποτίμηση της ορθότητας υλοποίησης μιας διαβούλευσης.....	56

4.5. ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ.....	57
5. ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ	60
5.1. ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ & ΕΤΗΣΙΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΔΡΑΣΗΣ	61
5.1.1. ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΟΡΑΜΑΤΟΣ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ.....	62
5.1.2. ΕΤΗΣΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ	65
5.2. ΕΚΤΕΤΑΜΕΝΗ ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗ / ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ ΕΡΓΟ ΥΠΟΔΟΜΗΣ	67
5.3. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΔΟΜΩΝ/ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΕΝΤΑΞΗΣ ΕΙΔΙΚΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ	70
5.4. ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΗΣ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ – ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ	73
5.4.1. ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΗ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΩΝ ΧΩΡΩΝ	73
5.4.2. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ	76

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το 2011, μετά από ανάθεση από το Υπουργείο Εσωτερικών και χρηματοδότηση από το Ε.Π. «Διοικητική Μεταρρύθμιση», η Ε.Ε.Τ.Α.Α., μεταξύ ενός συνόλου ενεργειών που αποσκοπούσαν στην υποστήριξη της εφαρμογής του Ν. 3852/2010 (Πρόγραμμα ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ), εξέδωσε και τον οδηγό δημοτικής διαβούλευσης.

Στο διάστημα που μεσολάβησε, καταγράφηκαν χρήσιμες εμπειρίες σε τοπικό επίπεδο, δημιουργήθηκαν προβληματισμοί και ανάγκες για αποτελεσματικότερες διαδικασίες διαβούλευσης αλλά, παράλληλα, προκρίθηκαν νέες τεχνικές, εργαλεία και αποκρυσταλλώθηκε η γνώση που συσσωρεύτηκε, σε τυποποιημένες πλέον οδηγίες, κανόνες, έντυπα, ερωτηματολόγια και άλλο χρηστικό υλικό.

Ο παρών οδηγός της ΕΕΤΑΑ αποπειράται να επικαιροποιήσει τον προηγούμενο και να τον εμπλουτίσει με σύγχρονα «εργαλεία», που θα μπορούν να χρησιμοποιήσουν αιρετά και υπηρεσιακά στελέχη των Ο.Τ.Α., που θα αναλάβουν να διοργανώσουν διαδικασίες διαβούλευσης.

Αν και η βασική προϋπόθεση για μια ουσιαστική διαβούλευση είναι η βούληση της διοργανώτριας αρχής να επικοινωνήσει και να συνεργαστεί με τους ενδιαφερόμενους, οι κατάλληλες τεχνικές, τα μέσα και η μεθοδική προσέγγιση της διαδικασίας, μπορούν να συνεισφέρουν σημαντικά στο τελικό αποτέλεσμα κι επομένως, δεν πρέπει να υποτιμηθούν.

Ο οδηγός συντάχθηκε από τον Στέφανο Μιχιώτη, Μηχανολόγο Μηχανικό PhD.

Παρατηρήσεις επί των κειμένων έγιναν από τον Ι. Γούπιο, Διευθυντή «Οικονομικής Ανάπτυξης, Οργάνωσης και Περιβάλλοντος» της Ε.Ε.Τ.Α.Α. και την Β. Φλέγγα, Προϊσταμένη «Τομέα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης».

Την τελική επιμέλεια του κειμένου είχε η Β. Φλέγγα.

1. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ

Τι είναι η διαβούλευση

Η διαβούλευση, επί της ουσίας, είναι μια *εμπειρία μάθησης και ενηλικίωσης*, μέσα από την οποία οι συμμετέχοντες έχουν την ευκαιρία να γνωρίζουν και να συν-διαμορφώνουν νέες πτυχές της συλλογικής τους πραγματικότητας, αντί να τις πληροφορούνται εκ των υστέρων από εκείνους, στους οποίους παραχώρησαν το δικαίωμα αυτό.

Η διαβούλευση δεν είναι επομένως, απλώς μια διαπραγμάτευση ή συμβιβασμός, καθώς δεν έχει κύριο μέλημα να γεφυρώσει μια διαφορά, αλλά να δημιουργήσει κάτι νέο και χρήσιμο, όπως για παράδειγμα μια ρεαλιστική αναπτυξιακή στρατηγική.

Με την έννοια αυτή, η διαβούλευση έχει διπλή υπόσταση: **είναι ταυτοχρόνως μέσο και σκοπός**, διεργασία και αποτέλεσμα, εργαλείο και προϊόν.

Χρησιμοποιώντας μια μεταφορά, η διαβούλευση είναι ένας ανοικτός χώρος δημιουργίας νέων δυνατοτήτων, ανάμεσα σε δύο παράλληλους “κόσμους”: αυτόν της εξουσίας και των λειτουργιών της από τη μια και εκείνον της κοινωνίας και των μελών της από την άλλη. Οι δύο αυτοί “κόσμοι” αποτελούν δύο αναπόσπαστες και συν-εξελισσόμενες πτυχές της οργανωμένης ανθρώπινης πραγματικότητας.

Τι δεν είναι διαβούλευση

Αν και η διαβούλευση συνδέεται πάντοτε με τον *διάλογο*, συχνά περιορίζεται στην **αντιπαράθεση διανοητικών επιχειρημάτων ανάμεσα σε ανθρώπους με ισχύ**, λόγω γνώσης ή εξουσίας, που τελικά καταλήγουν να διαπραγματευθούν κάτι το υπαρκτό, παρά να συν-δημιουργήσουν κάτι νέο.

Όμως, η αντιμετώπιση των πολύπλοκων προβλημάτων δεν είναι ζήτημα διανοητικής ικανότητας ή ιεραρχικής ισχύος. Εξαρτάται από την ικανότητα των ανθρώπων να συζητούν, να σκέπτονται και να δρουν από κοινού. Αλλιώς, τα προβλήματα αυτά εξελίσσονται σε χρόνιες παθήσεις και η προτεινόμενη “λύση” δεν διαρκεί για πολύ.

Επιπλέον, η εμπειρία δείχνει ότι στα σύνθετα προβλήματα δεν υπάρχουν λύσεις προφανείς, απλές στη διατύπωση και εύκολες στην εφαρμογή τους. Τουναντίον, οι *μόνες πραγματικές και βιώσιμες λύσεις είναι αυτές που προκύπτουν μέσα από τη συμμετοχή των ίδιων των ενδιαφερομένων, που έχουν λόγο και ευθύνη να συνθέσουν τις πολλές και διαφορετικές οπτικές και επιθυμίες τους.*

Συντελεστές και όργανα δημοτικής διαβούλευσης

Σε θεσμικό επίπεδο, η δημόσια διαβούλευση είναι μια αμφίδρομη επικοινωνία ανάμεσα στους διαμορφωτές της πολιτικής (policy makers) και στα μέρη τα οποία αυτές οι πολιτικές αφορούν, π.χ. φορείς και πολίτες (stakeholders), με στόχο οι πρώτοι να εισακούσουν τις απόψεις των δεύτερων. Πρόκειται δηλαδή για μια διαδικασία διακανονισμού.

Από το 2010, βάσει νόμου, κάθε Δήμος οφείλει να συγκροτεί τη **Δημοτική Επιτροπή Διαβούλευσης (ΔΕΔ)**, που ανακηρύσσεται από το Δημοτικό Συμβούλιο. Η **Δημοτική Αρχή**, το **Δημοτικό Συμβούλιο** και τα **Συμβούλια** Δημοτικών και Τοπικών Κοινοτήτων θέτουν τα προς διαβούλευση ζητήματα (π.χ. σχεδιαζόμενες πολιτικές, προϋπολογισμούς, σενάρια πρωτοβουλιών κ.λπ.) και τα διαβιβάζουν στην ΔΕΔ. Η ΔΕΔ γνωμοδοτεί επ’ αυτών, αλλά και πληροφορεί τα δύο αυτά όργανα για ότι κρίνει χρήσιμο ή απαραίτητο, αναφορικά με τις τοπικές ανάγκες και προτεραιότητες.

Δυνατότητα συμμετοχής σε επιμέρους φάσεις της διαβούλευσης (π.χ. μέσω συμμετοχής σε ομάδες εργασίας) έχουν επίσης και τοπικοί φορείς, που λόγω μεγάλου αριθμού δεν

εκπροσωπούνται απ' ευθείας στην ΔΕΔ, καθώς και δημότες και κάτοικοι που ενδιαφέρονται να συμβάλλουν στους στόχους της διαβούλευσης.

Η ΔΕΔ γνωμοδοτεί στο δημοτικό συμβούλιο σχετικά με το στρατηγικό και επιχειρησιακό πρόγραμμα, τα ετήσια προγράμματα δράσης και το τεχνικό πρόγραμμα του δήμου. Γνωμοδοτεί επίσης, για θέματα γενικότερου τοπικού ενδιαφέροντος, που παραπέμπονται σε αυτή από το δημοτικό συμβούλιο ή τον δήμαρχο. Ακόμα, διατυπώνει γνώμη για την επίλυση των προβλημάτων και την αξιοποίηση των δυνατοτήτων. Τέλος, διατυπώνει παρατηρήσεις επί του περιεχομένου των κανονιστικού χαρακτήρα αποφάσεων, οι οποίες εκδίδονται σύμφωνα με το άρθρο 79 του Κ.Δ.Κ.

Ωστόσο, η ΔΕΔ είναι απλώς ένα όργανο –συχνά γραφειοκρατικό – ενώ η διαβούλευση είναι μια διαδικασία, που σταδιακά διαμορφώνει μια διαφορετική κουλτούρα, με στοιχεία και χαρακτηριστικά που ακόμη απουσιάζουν από το μεγαλύτερο τμήμα της τοπικής αυτοδιοίκησης (π.χ. λογοδοσία, συμμετοχή, συνέργεια). Είναι σημαντικό να επισημανθεί εξ αρχής, ότι η ουσία της διαβούλευσης δεν εξαντλείται στην σύγκλιση της επιτροπής, αλλά είναι μια συνεχής διεργασία ανάμεσα στα εμπλεκόμενα μέρη.

2. Η ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ

2.1. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Στις επόμενες παραγράφους αποτυπώνεται η υφιστάμενη κατάσταση σε θέματα διαβούλευσης, σε ελληνικό και διεθνές επίπεδο, μέσα από τα αποτελέσματα τριών ερευνών που έγιναν στα πλαίσια της μελέτης και ενός ανεξάρτητου ενημερωτικού εργαστηρίου (EETAA, Council of Europe) που έγινε προ διετίας.

Η πρώτη έρευνα έγινε μέσω διαδικτύου και αφορά την έως σήμερα λειτουργία των δομών διαβούλευσης και η δεύτερη έγινε με τηλεφωνικές και ζωντανές συνεντεύξεις με αρμόδια στελέχη, αλλά και αιρετούς επιλεγμένων ΟΤΑ, με στόχο την καταγραφή των καλών πρακτικών, των συνηθέστερων προβλημάτων, αλλά και των τρόπων αντιμετώπισής τους.

Η τρίτη έρευνα ήταν βιβλιογραφική κι έγινε με στόχο την καταγραφή της διεθνούς εμπειρίας στο χώρο της δημοτικής διαβούλευσης και προσανατολίστηκε σε θέματα καλών πρακτικών, μειζόνων προβλημάτων και τρόπων αντιμετώπισής τους.

2.1.1. Η ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ ΣΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ ΟΤΑ

Τα τελευταία χρόνια, η δημόσια διαβούλευση αποτέλεσε απαραίτητο συστατικό στοιχείο της διαδικασίας σχεδιασμού και εφαρμογής πολιτικών σε ευρωπαϊκό, εθνικό αλλά και τοπικό επίπεδο. Για την πλειονότητα των στελεχών του δημοσίου και ευρύτερου δημοσίου τομέα και της αυτοδιοίκησης, η διαβούλευση είναι μια διαδικασία ανταλλαγής απόψεων μεταξύ εμπλεκόμενων (δημοσίου και ιδιωτικών φορέων), με στόχο τη χάραξη πολιτικής σε συγκεκριμένους τομείς.

Παρ' όλα αυτά, η συνήθης πρακτική εφαρμογή του θεσμού, από την πλειοψηφία των δήμων, κατά την προηγούμενη περίοδο, δεν ήταν άλλη από τη διοργάνωση ημερίδων, με συμμετέχοντες κυρίως εκπροσώπους φορέων και πιθανόν και περιορισμένο αριθμό πολιτών. Τα αποτελέσματα, στις περισσότερες περιπτώσεις, ήταν περιορισμένα, σε σχέση με τους αναμενόμενους στόχους, αλλά και τον βασικό σκοπό της διαβούλευσης. Επιπλέον, αυτά τα φαινόμενα, οδήγησαν στην απαξίωση παρόμοιων πρωτοβουλιών, αλλά και αυτής της ίδιας της κοινωνικής συμμετοχής και κατ' επέκταση της κοινωνικής συνοχής.

Μια έρευνα στις ιστοσελίδες των δήμων δίνει ενδιαφέροντα στοιχεία για τη διαφορετική αντίληψη και εμπειρία που έχουν οι Ελληνικοί ΟΤΑ σχετικά με τη διαβούλευση, αλλά και τη σημασία που της αποδίδουν για την αντιμετώπιση διαφόρων ζητημάτων.

Πιο συγκεκριμένα:

- 1) Σε σχέση με την αναφορά της διαβούλευσης στην ιστοσελίδα των δήμων, από το σύνολο των 325 ΟΤΑ της Ελλάδας,**
 - 225 δήμοι (69%) αναφέρουν στην ιστοσελίδα τους κάποια δράση διαβούλευσης
 - 100 δήμοι (26%) δεν έχουν σχετική αναφορά στην ιστοσελίδα τους, ενώ
 - για 15 δήμους (5%) υπάρχουν αναφορές σε τοπικό τύπο ή συμμετοχή σε περιφερειακές διαβουλεύσεις.
- 2) Η ενημέρωση του κοινού για τη διενέργεια διαβούλευσης αναρτάται στη σελίδα**
 - των «Ανακοινώσεων» (62%) ή
 - της «Διαβούλευσης» (38%).
- 3) Από τις αναρτήσεις αυτές :**
 - το 61% δίνει λεπτομέρειες για τη διενεργούμενη διαβούλευση
 - το 39% ενημερώνει απλώς για το γεγονός.

- 4) **Ως προς το πλήθος των υπαρχουσών αναφορών διαβούλευσης:**
- το 46% των ΟΤΑ έχουν από 1 έως 5 αναφορές
 - το 15% των ΟΤΑ έχουν από 6 έως 10 αναφορές και
 - το 39% των ΟΤΑ έχουν πάνω από 10 αναφορές.
- 5) **Οι μέθοδοι διαβούλευσης που συνήθως αναφέρονται αφορούν:**
- Συνελεύσεις
 - Ερωτηματολόγια
 - Ημερίδες
 - Δημοσκοπήσεις
 - Ηλεκτρονικές διαβουλεύσεις
- 6) **Η ηλεκτρονική διαβούλευση, όπου γίνεται, έχει τη μορφή / ονομασία:**
- Ηλεκτρονικής ψηφοφορίας (με κωδικό χρήστη)
 - Έρευνας μέσω διαδικτύου (e-surveys)
 - Online διαβούλευσης / e-dialogos
 - Διαδικτυακού forum
- 7) **Τα θέματα της διαβούλευσης αφορούν συνήθως:**
- Επιχειρησιακό πρόγραμμα (83%)
 - Διάφορους κανονισμούς, πχ απορριμμάτων & αποβλήτων (40%)
 - Χρήσεις κοινόχρηστων χώρων (25%)
 - Σχέδια Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας και Ανάπτυξης (23%)
 - Θέματα κοινωνικής ένταξης ειδικών ομάδων
 - Θέματα περιβάλλοντος
 - Θέματα τουριστικής ανάπτυξης, πρωτογενούς παραγωγής
 - Θέματα ψηφιακών υπηρεσιών κ.λπ.
- 8) **Ως προς την περιοχή αναφοράς,** σε κάποιες περιπτώσεις, η διαβούλευση είναι ανοικτή και σε κατοίκους άλλων δήμων και ενίοτε γίνεται μέσα από Συνοικιακές Συνελεύσεις.

Τα **συμπεράσματα** που προκύπτουν από τα παραπάνω στοιχεία είναι τα εξής:

- ⇒ Δεν υπάρχει ακόμα, σε ικανοποιητικό βαθμό, συστηματική προβολή των δράσεων διαβούλευσης στους δήμους, ενδεικτικό της αντιμετώπισής της ως μη σημαντικής
- ⇒ Όπου αυτές γίνονται, αφορούν κυρίως υποχρεωτικές διαδικασίες, παρά πρακτική συνυφασμένη με μια εδραιωμένη κουλτούρα
- ⇒ Σε αρκετές περιπτώσεις, η διαβούλευση περιορίζεται σε ενημερώσεις ή γίνεται αντιληπτή ως έρευνα γνώμης
- ⇒ Οι ηλεκτρονικές μορφές διαβούλευσης περιορίζονται σε διαδικτυακές ψηφοφορίες και φόρα συζήτησης, που δεν έχουν τα αναμενόμενα αποτελέσματα

Στο επίπεδο, ωστόσο, των στελεχών των ΟΤΑ, που είναι επιφορτισμένα με το ζήτημα της διαβούλευσης,¹ έχουν δημιουργηθεί συγκεκριμένα, **ποιοτικά ερωτήματα**, όπως για παράδειγμα:

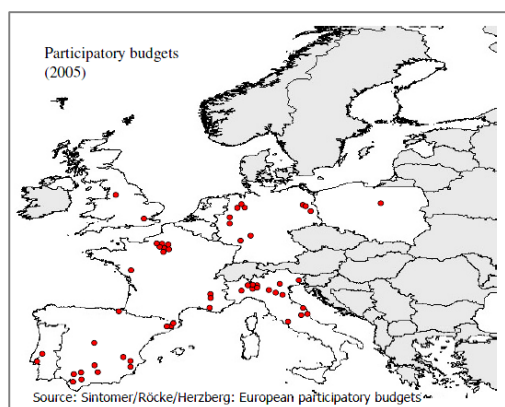
¹ Όπως τέθηκαν στη διάρκεια της ημερίδας της ΕΕΤΑΑ και του Συμβουλίου της Ευρώπης τον Σεπτ.2017 και επιβεβαιώθηκαν στις συνεντεύξεις με στελέχη ΟΤΑ και αιρετούς.

1. Ποιές είναι κάθε φορά οι κατάλληλες μέθοδοι διαβούλευσης;
2. Πότε μία διαβούλευση θεωρείται έγκυρη; Τι ποσοστό συμμετοχής πρέπει να έχει; Τί ποιοτικά χαρακτηριστικά πρέπει να συλλέξουμε;
3. Πώς θα μπορέσουμε να προσελκύσουμε διάφορες ομάδες;
4. Πώς θα μπορέσουμε να κάνουμε συνεχώς διαβουλεύσεις με επιτυχία;
5. Ποιά θεωρείται πιο επιτυχημένη διαβούλευση; η ηλεκτρονική ή η δια ζώσης;
6. Πώς αντιμετωπίζονται οι εμπλεκόμενοι που λειτουργούν με προκαταλήψεις (ισχυρά μοτίβα);
7. Πώς θα πρέπει να διαχειριστούμε τα αποτελέσματα της διαβούλευσης;
8. Μπορεί το σχέδιο ενός δημάρχου να τεθεί σε διαβούλευση;
9. Πώς μπορούν οι συμμετέχοντες να μάθουν το αποτέλεσμα που προέκυψε;
10. Πώς πρέπει να συσταθούν οι ομάδες διαβούλευσης;

Αρκετά από τα ερωτήματα αυτά επιδιώκεται να απαντηθούν στα επόμενα κεφάλαια.

2.1.2. Η ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΧΩΡΕΣ

Στην Ευρώπη και τον Αγγλοσαξωνικό κόσμο η πρακτική της διαβούλευσης είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη και καλύπτει τις ανάγκες πολλών και ποικίλων περιπτώσεων: από σχεδιασμό μεγάλων και σημαντικών έργων υποδομής (π.χ. σιδηροδρομικά δίκτυα, τούνελ), μέχρι εθνικά σχέδια δράσης κατά των ναρκωτικών. Αξιοσημείωτη είναι η προϊστορία διενέργειας διαβουλεύσεων, για τη **σύνταξη συμμετοχικού προϋπολογισμού**, στα διαμερίσματα περισσότερων από πενήντα (50) πόλεων, στην Ιταλία, Γαλλία, Ισπανία, Πορτογαλία, Γερμανία, Πολωνία, Βρετανία (όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα), αλλά και στην Αυστραλία, τη Ν. Ζηλανδία, τον Καναδά, τις ΗΠΑ και σε ορισμένους διεθνείς οργανισμούς (πχ OECD / ΟΟΣΑ).

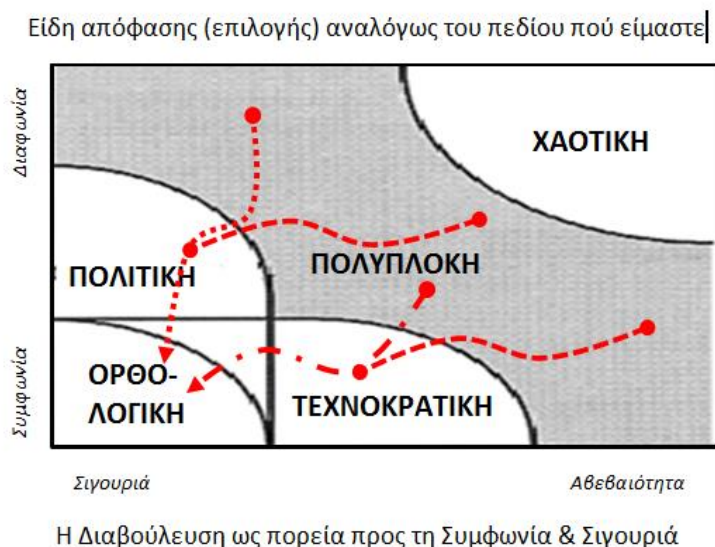
Αυτό ωστόσο, δεν σημαίνει ότι διεθνώς όλες οι διαβουλεύσεις επιτυγχάνουν τον στόχο τους. Υπάρχουν και αναποτελεσματικές διαβουλεύσεις. Ως τέτοιες κρίνονται κυρίως όσες δεν έχουν ουσιαστική συμμετοχή – αν και υποχρεωτικές - και καταλήγουν να χάνουν την αξία τους.

Η διεθνής εμπειρία όμως, καταγράφει πολλές και δοκιμασμένες μεθόδους διαβούλευσης, που δεν είναι ιδιαίτερα γνωστές στη χώρα μας ή δεν έχουν ποτέ εφαρμοστεί στην ελληνική τοπική αυτοδιοίκηση. Υπάρχουν πολλές τεχνικές διαβούλευσης, που είναι κατάλληλες για διαφορετικές περιστάσεις και για την εξυπηρέτηση διαφορετικών σκοπών. Άλλες είναι κατάλληλες για την ενημέρωση και τη διάχυση της πληροφορίας, άλλες δίνουν έμφαση στην ανταλλαγή πληροφοριών και απόψεων και άλλες στη διερεύνηση αναγκών.

Αξίζει επίσης να σημειωθεί, ότι στις Αγγλοσαξωνικές χώρες έχουν γίνει πολλές προσπάθειες τυποποίησης και τεκμηρίωσης της όλης διαδικασίας, με έρευνες και μελέτες για μοντέλα, οδηγούς, toolkits & toolboxes τεχνικών. Ένα ενδιαφέρον μοντέλο είναι αυτό που παρουσιάζεται παρακάτω και που μπορεί να υποστηρίξει **την επιλογή της κατάλληλης τεχνικής- διαβούλευσης από τους διοργανωτές της.**

Το μοντέλο στηρίζεται στην παραλλαγή της Stacey Matrix (Stacey, 2001) και έχει 2 άξονες:

- α) τον κατακόρυφο, που αντιστοιχεί στον βαθμό συμφωνίας γύρω από ένα θέμα και
- β) τον οριζόντιο, που αντιστοιχεί στον βαθμό βεβαιότητας για το μέλλον του θέματος.

Στον κατακόρυφο άξονα, όσο περισσότερο πλησιάζουμε στην αρχή των αξόνων, τόσο συγκλίνουν οι απόψεις σχετικά με το “τι πρέπει να κάνουμε” για το θέμα, δηλαδή, ερχόμαστε σε συμφωνία. Από την άλλη, όσο απομακρυνόμαστε από την αρχή των αξόνων, τόσο οι απόψεις μας αποκλίνουν, δηλαδή υπάρχει διαφωνία. Αντιστοίχως, στον οριζόντιο άξονα, όσο περισσότερο πλησιάζουμε στην αρχή των αξόνων, δηλαδή στη βεβαιότητα (σιγουριά), τόσο η σχέση αίτιου – αποτελέσματος είναι γνωστή από την υπάρχουσα εμπειρία και άρα (λίγο πολύ) καθορισμένη, δηλαδή το μέλλον είναι (λίγο πολύ) αναμενόμενο. Ενώ, όσο απομακρυνόμαστε, η σχέση αυτή δεν είναι σαφής και άρα είμαστε αβέβαιοι για το τελικό (μελλοντικό) αποτέλεσμα.

Με βάση λοιπόν το μοντέλο αυτό, μια απόφαση μπορεί να είναι:

- α) ορθολογική, δηλαδή στηριγμένη στην κοινή λογική, με βάση την οποία συμφωνούμε να γίνει κάτι, καθώς αναμένουμε συγκεκριμένα αποτελέσματα
- β) τεχνοκρατική, δηλαδή στηριγμένη κυρίως στη γνώμη ειδικών, που μπορούν να εκτιμήσουν ασφαλέστερα την μελλοντική εξέλιξη μιας απόφασης
- γ) πολιτική, δηλαδή στηριγμένη στους συσχετισμούς ισχύος ανάμεσα σε κοινωνικές ομάδες, που τελικά οδηγούν σε μια συμφωνία μεταξύ τους και
- δ) πολύπλοκη ή στα όρια του χάους, δηλαδή εξαρτώμενη από πολλές και μεταβαλλόμενες παραμέτρους. Η διαβούλευση γίνεται τότε αντιληπτή σαν μια πορεία από το πολύπλοκο (η χαοτικό) προς το απλό και ορθολογικό, δηλαδή, τη συμφωνία (για το τί) και τη σιγουριά (για το πώς).

Όπως θα δούμε στο επόμενο κεφάλαιο, γνωρίζοντας σε ποιά περιοχή βρισκόμαστε, μπορούμε να έχουμε μια καλή ιδέα για το ποιούς συνδυασμούς τεχνικών είναι καλύτερο να χρησιμοποιήσουμε.

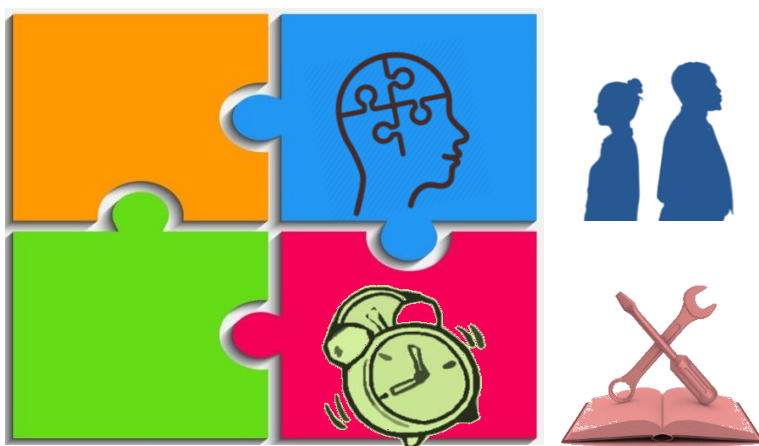
2.2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΕΩΝ

Στις επόμενες παραγράφους παρουσιάζονται: α) οι σημαντικότερες δυσκολίες που εμποδίζουν μια διαβούλευση, β) οι περιορισμοί και οι παγίδες, που πιο συχνά εμφανίζονται και γ) χρήσιμες συμβουλές για την επιτυχή εφαρμογή μιας διαβούλευσης.

2.2.1. ΟΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ

Τέσσερις είναι, σύμφωνα με την εμπειρία, οι σημαντικότερες δυσκολίες που εμφανίζονται σε μια διαδικασία διαβούλευσης:

- Οι ισχυρές προκαταλήψεις των εμπλεκομένων
- Το έλλειμμα εμπιστοσύνης προς τους διοργανωτές
- Η μη γνώση κατάλληλων εργαλείων & τεχνικών και
- Η εφαρμογή συνοπτικών διαδικασιών

1. Οι υπάρχουσες ισχυρές προκαταλήψεις οδηγούν σε άκαρπες συζητήσεις

Στη μεγάλη τους πλειονότητα, οι περισσότεροι τοπικοί συντελεστές λειτουργούν σχεδόν αποκλειστικά υπό την επίδραση της δικής τους λογικής και πιέζουν για την επίτευξη των δικών τους στενών επιδιώξεων. Καθώς δεν μπαίνουν στον κόπο να κατανοήσουν την λογική των “άλλων πλευρών”, αδιαφορούν για τις ανάγκες και προτεραιότητές τους και δεν διστάζουν να αντιπαρατεθούν μαζί τους. Με τον τρόπο αυτό, οι στρατηγικοί στόχοι μιας τοπικής κοινωνίας αποκτούν διαφορετικό νόημα για τις διάφορες πλευρές, ανάλογα με τα φίλτρα πρόσληψης της πραγματικότητας που χρησιμοποιούν. Ενώ λοιπόν, όλοι μιλούν (επιφανειακά) για το κοινό μέλλον, τη συμμετοχή, τη συναίνεση και την αειφόρο ανάπτυξη, στην πράξη και κάτω από ένα πέπλο συμβατικότητας, διαμορφώνονται σοβαρές πτώσεις και στρεβλώσεις, που καθιστούν τις συζητήσεις άκαρπες και ακυρώνουν την ουσία της διαβούλευσης.

2. Η έλλειψη εμπιστοσύνης οδηγεί στη μη συμμετοχή

Όπως έχει δείξει η διεθνής εμπειρία, το έλλειμμα αυτό αποβαίνει σχεδόν πάντα καταστροφικό για την αξιοπιστία και τα αποτελέσματα της διαβούλευσης. Αν και το έλλειμμα αφορά περισσότερο την πλευρά της δημοτικής αρχής, που συνήθως “θέτει τους όρους του παιχνιδιού”, με τους οποίους όμως τελικά, η άλλη πλευρά “δεν παίζει”, αναπτύσσεται βαθμιαία από πολλές και λανθασμένες ‘μικρές’ επιλογές και των δύο πλευρών. Για παράδειγμα, συχνά, η μια πλευρά πιστεύει ότι πρέπει να επιβάλει στην “άλλη” πλευρά τη δική της λογική, διαδικασίες και προτεραιότητες (για να μεγαλώσει την πιθανότητα επιτυχίας). Αυτή όμως η εσφαλμένη πεποίθηση και πρακτική γεννούν καχυποψία και περιορίζουν την διαβούλευση σε ζητήματα διαδικασίας.

Είναι σημαντικό επίσης να επισημανθεί ότι, μέχρι σήμερα, ο δημόσιος διάλογος διεξάγεται κυρίως μεταξύ υπηρεσιών, φορέων και εμπειρογνομόνων. Στις επιτροπές εργασίας σπανίως προσκαλούνται οι μη-πρωταγωνιστικές πλευρές των κοινωνιών, που παραμένουν έτσι “βουβές” και εντέλει αμέτοχες ή και εχθρικές. Μάλιστα, καθώς ο στόχος είναι συχνά η αποδοχή των οραμάτων της ηγεσίας, μέσω της διαβούλευσης, οι βαθύτερες αντιλήψεις και η στάση του πληθυσμού αγνοούνται στα τελικά κείμενα ή ερμηνεύονται στερεοτυπικά. Έτσι, η διαδικασία εκλαμβάνεται ως απόπειρα νομιμοποίησης και επιβολής ειλημμένων αποφάσεων, ενώ είναι πολλοί εκείνοι που υιοθετούν την άσκηση πιέσεων και τον συμψηφισμό, στοχεύοντας σε μια βραχυπρόθεσμη επίτευξη στόχων, παρά σε μια μακροπρόθεσμη σύνθεση, που και αυτό διευρύνει το υπάρχον χάσμα εμπιστοσύνης.

3. Η μη χρήση κατάλληλων εργαλείων οδηγεί στην αναποτελεσματικότητα

Η ύπαρξη μιας ισχυρής κουλτούρας αντιπαράθεσης σε ολόκληρη την κοινωνία (θεωρούμε τον διάλογο ως αντίλογο και αντιδρούμε σχεδόν αντανάκλαστικά στην κριτική, αντί να στοχαζόμαστε επ’ ευκαιρία της), σε συνδυασμό με την έλλειψη εμπειρίας σε διαδικασίες πραγματικού διαλόγου (λίγοι άνθρωποι καταφέρνουν να ακούν τους άλλους ή να ακούγονται από αυτούς), περιορίζουν σημαντικά την ουσία της λειτουργίας του θεσμού και τελικά τα ίδια τα αποτελέσματά του. Υπάρχει επίσης και το ζήτημα της μη ανοικτής διατύπωσης απόψεων, λόγω του φόβου της αντιπαράθεσης με την ισχύ της εξουσίας και των κοινωνικών σχέσεων. Αυτό ενισχύεται από την εγγενή δυσκολία των μελών των δημοτικών οργανισμών να δοκιμάσουν πρακτικές που αμφισβητούν την ιεραρχία και τον έλεγχο. Η διαβούλευση τότε αναπαράγει τις γνωστές πρακτικές συσχετισμού δυνάμεων, γεγονός που την υποβαθμίζει σε μια αναποτελεσματική υπόθεση. Έτσι, η όλη προσπάθεια χαρακτηρίζεται από συμβατικότητα, που δυσκολεύει τη συμμετοχή. Σε αυτό το σημείο μπορεί να βοηθήσει αποφασιστικά η εξοικείωση με επιλεγμένες τεχνικές και εργαλεία διαβούλευσης, που αποκαλύπτουν με τρόπο παραστατικό και μη απειλητικό την πραγματική κατάσταση και υποδεικνύουν ποιο είναι το κυρίως πρόβλημα που πρέπει να αντιμετωπιστεί.

4. Οι συνοπτικές διαδικασίες οδηγούν στη μη βιωσιμότητα του σχεδίου

Τέλος, η πιεστική απαίτηση για αποτελέσματα άμεσα και ‘απτά’ (ναι-οχι) οδηγεί πολλές φορές στην μηχανοποίηση της και στην πίεση για εξαγωγή κοινών συμπερασμάτων. Ως αποτέλεσμα, η όλη υπόθεση υποβαθμίζεται σε μια λογική τήρησης διαδικασιών και προθεσμιών. Το σημαντικότερο όμως είναι ότι χάνεται η ευκαιρία να προσανατολισθεί η διεργασία πάνω στα αίτια της “δυσαρμονίας”, αντί στις ορατές της συνέπειες.

2.2.2. ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ –ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Επομένως, κατά το σχεδιασμό μίας συμμετοχικής διαδικασίας, χρειάζεται να αναγνωρίζεται η διαφορετικότητα και οι πιθανοί περιορισμοί των συμμετεχόντων, καθώς επίσης και να καταβάλλεται προσπάθεια για την μείωση των αποκλεισμών. Μερικές χρήσιμες συμβουλές παρουσιάζονται στον επόμενο πίνακα.

Πιθανοί περιορισμοί	Θέματα που πρέπει να εξεταστούν
<ul style="list-style-type: none"> • Η ικανότητα και η δυνατότητα των ενδιαφερομένων να συμμετάσχουν • Η δυσκολία να έρθεις σε επαφή με ομάδες όπως οι νέοι, οι ηλικιωμένοι, οι μειονοτικές ομάδες ή οι κοινωνικά αποκλεισμένοι • Το επίπεδο των διαθέσιμων κοινοτικών υποδομών • Η απομόνωση των αγροτικών περιοχών • Τα κενά στην πληροφόρηση 	<ul style="list-style-type: none"> • Οι τεχνικές και μέθοδοι που πρέπει να χρησιμοποιηθούν • Η ανάγκη για ανεξάρτητο συντονιστή της διαδικασίας • Η τοποθεσία και η προσβασιμότητα του χώρου διεξαγωγής • Ο αριθμός και το είδος των συναντήσεων • Οι προϋποθέσεις μεταφοράς • Πρόβλεψη για υλικό τεκμηρίωσης και δημοσιότητας & δράσεις προβολής • Ενημέρωση συμμετεχόντων για όλες τις απόψεις / ιδέες που διατυπώθηκαν

Πέραν αυτών, σε σχέση με το θέμα της συμμετοχής των πολιτών, είναι σκόπιμο να ληφθούν υπόψη ορισμένες από τις πιο διαδεδομένες πεποιθήσεις, οι οποίες ωστόσο συχνά, απέχουν από την πραγματικότητα.

Πεποιθήσεις	Πραγματικότητα
<i>Η συμμετοχή είναι καθοδηγούμενη από την κυβέρνηση</i>	Η συμμετοχή μπορεί να οργανωθεί ανάλογα με τον στόχο που έχει και τον τομέα που αφορά (π.χ. συμμετοχή σε εκλογές ή σε μια μαζική εκδήλωση, συμμετοχή – συμμόρφωση σε έκτακτα διοικητικά μέτρα ή συμμετοχή – συζήτηση για την ανάγκη & το περιεχόμενο ενός νέου νόμου). Μπορεί να διευθύνεται ή να καθοδηγείται από την κυβέρνηση, ή, η κυβέρνηση μπορεί να είναι μία από τις πολλές ομάδες που συμμετέχουν ή η κυβέρνηση μπορεί να μην έχει καθόλου συμμετοχή
<i>Η συμμετοχή επικεντρώνεται στην λήψη αποφάσεων και βοηθάει την κυβέρνηση να κατανέμει τους πόρους</i>	Η συμμετοχή μπορεί να γίνει και για άλλους λόγους εκτός από την λήψη αποφάσεων. Ακόμα κι αν επικεντρωνόμαστε στην λήψη αποφάσεων, η συμμετοχή μπορεί (και ίσως δεν χρειάζεται) να είναι μόνο για την λήψη απόφασης για την κατανομή των πόρων
<i>Η συμμετοχή είναι περιοδική και προσωρινή</i>	Κάποιες διαδικασίες συμμετοχής γίνονται μόνο μία φορά. Άλλες, χρειάζεται να γίνουν περισσότερες φορές, με άλλες προσεγγίσεις ή συμμετέχουσες πλευρές (π.χ. για τα φορολογικά ζητήματα). Υπάρχουν επίσης και συμμετοχικές διαδικασίες, που είναι μακρο-πρόθεσμες ή/και συνεχιζόμενες, π.χ. οι ειρηνευτικές.
<i>Οι πολίτες θέλουν να συμμετέχουν ενεργά στο έργο της κυβέρνησης</i>	Οι πολίτες δεν θέλουν να συμμετέχουν στην λήψη των αποφάσεων και, αν το κάνουν, ίσως αντιμετωπίσουν πραγματικά εμπόδια (π.χ. χρόνο, χρήματα) για την συμμετοχή τους
<i>Οι πολίτες μπορούν και θέλουν να βοηθήσουν στον σχεδιασμό του τρόπου με τον οποίον θα συμμετάσχουν σε αυτή την διαδικασία</i>	Επιπροσθέτως, οι πολίτες μπορεί να μην κατανοήσουν τα διάφορα χαρακτηριστικά του συμμετοχικού σχεδιασμού. Επίσης, οι προσδοκίες τους για την συμμετοχή μπορεί να μην είναι συμβατές με την νομοθεσία, τους κανόνες διοίκησης και άλλες εντολές.
<i>Οι πολίτες καταλαβαίνουν τις ατομικές τους ανάγκες και ενδιαφέροντα και κατανοούν τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των άλλων ενδιαφερόμενων</i>	Οι πολίτες ίσως δεν έχουν πρόσβαση στις απαιτούμενες πληροφορίες που χρειάζονται για να αξιολογήσουν τις ανάγκες τους και τα ενδιαφέροντά τους, πόσο μάλλον των άλλων. Αν αποκτήσουν αυτή την πληροφορία θα δώσουν περισσότερο βάρος στις δικές τους ανάγκες και ενδιαφέροντα από ότι των

	άλλων (NIMBY - “όχι στην αυλή μου”)
Η αρχή έχει χρόνο, χρηματοδότηση και πόρους για να προσελκύσει το κοινό και να λύσει σύνθετα δημόσια προβλήματα	Η αρχή ενεργεί κάτω από συνθήκες έλλειψης πόρων και η λογική «να κάνουμε περισσότερα με λιγότερο κόστος», ίσως είναι ασύμβατη με τις προσδοκίες για ευρύτερη συμμετοχή πολιτών

2.2.3. ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΟΥ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ο ρόλος του συντονιστή μιας διαβούλευσης είναι ιδιαίτερα σημαντικός. Βασικοί κανόνες που πρέπει να λαμβάνει υπόψη του είναι οι ακόλουθοι:

Τα ‘Ναι’ και τα ‘Όχι’ του συντονισμού (facilitation) μιας διαβούλευσης

- Να έχεις σχέδιο
- Να σχεδιάζεις εγκαίρως την στρατηγική της διαβούλευσης
- Να επιτρέπεις σε όλους να εκφράζουν την άποψή τους και να νιώθουν ότι συμμετέχουν
- Σκέψου, πώς μπορείς καλύτερα να προσεγγίσεις τα μέλη της κοινότητάς σου
- Δοκίμασε, βελτίωσε, τελειοποίησε τις ερωτήσεις
- Προσκάλεσε και άλλους να βοηθήσουν
- Να έχεις μία μέθοδο ώστε να συλλέγεις, να αντιπαραβάλλεις και να διατυπώνεις όλες τις ερωτήσεις καθαρά
- Να κρατάς καλά αρχεία
- **Μη βασίζεσαι σε έκτακτες συναντήσεις ανάγκης**
- **Μη μιλάς μόνο μ’ αυτούς που είναι φιλικό ή που μοιράζονται τις απόψεις τους**
- **Μη διαφωνείς επί της ουσίας**

2.2.4. ΆΛΛΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΕΠΙΛΥΣΗΣ

Μέσα από την εμπειρία, έχουν προκύψει ορισμένες λύσεις που μπορούν να προταθούν για την αντιμετώπιση επαναλαμβανόμενων προβλημάτων. Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται συνοπτικά τέτοιες λύσεις, χρησιμοποιώντας ένα παράδειγμα ανά κατηγορία προβλήματος:

Κατηγορίες	Συγκεκριμένο Πρόβλημα	Λύσεις
Διαδικασίες διακυβέρνησης	<ul style="list-style-type: none"> • Αυτοί που αποφασίζουν ποιές υπηρεσίες παρέχονται δεν είναι εκείνοι που τις παρέχουν (π.χ. ο δήμος που καθορίζει το πλαίσιο των διαφημίσεων και οι έμποροι) 	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία γέφυρας επικοινωνίας ανάμεσα σε αυτούς που αποφασίζουν και σε εκείνους που παρέχουν την υπηρεσία, με το να μπουν στην διαδικασία να συζητήσουν
Εμπόδια που προϋπάρχουν σε μία διαδικασία σχεδιασμού	<ul style="list-style-type: none"> • Αντικρουόμενες αξίες μεταξύ των συμμετεχόντων (ποδηλάτες - επαγγ. οδηγοί) • Αβεβαιότητα για το αποτέλεσμα • Αμφιλεγόμενο νόημα του 	<ul style="list-style-type: none"> • Διαφορετική αντιπροσώπευση μέσω τυχαίας επιλογής • Καθιέρωση κριτηρίων για τον εξ αρχής ορισμό της επιτυχίας • Κατανόηση των διαφορετικών

	θέματος	απόψεων και κυκλοφορία δημιουργικής πληροφορίας
Μη ικανοποίηση με τις συμβατικές μεθόδους διαβούλευσης	<ul style="list-style-type: none"> • Συνελεύσεις με μικρή συμμετοχή • Αίσθηση συμμετεχόντων ότι δεν έχουν εισακουστεί • Αίσθηση ότι πολύτιμος χρόνος και υλικό έχει χρησιμοποιηθεί αναποτελεσματικά 	<ul style="list-style-type: none"> • Οι δημόσιες συνεδριάσεις δεν είναι το πρωταρχικό εργαλείο • Ενσωμάτωση απόψεων / ιδεών σε επόμενα βήματα • Από την ποικιλία των μεθόδων επιλέγονται οι πλέον κατάλληλες και λιγότερο δαπανηρές
Απροθυμία και παράπονα για συνέχιση διαδικασίας	<ul style="list-style-type: none"> • Δεν έχουμε χρόνο/ Είναι δαπανηρό • Ίσως αυξηθούν υπέρμετρα οι προσδοκίες • Τα άτομα που συμμετέχουν δεν είναι αντιπροσωπευτικά • Δεν θα συμφωνήσουν ποτέ μεταξύ τους • Δεν ενδιαφέρονται • Απλώς θα έχουν την ευκαιρία να πουν τα παράπονά τους • Δεν ξέρουν πώς να συζητήσουν 	<ul style="list-style-type: none"> • Επιλογή κατάλληλων μεθόδων από ευρύ φάσμα • Οι προσδοκίες καθορίζονται από τους ίδιους τους συμμετέχοντες • Τυχαία επιλογή των συμμετεχόντων • Δεν χρειάζεται να συμφωνήσουν με την απόφαση, η διαβούλευση είναι διαδικασία & αποτέλεσμα • Καινοτόμες μέθοδοι θα προσελκύσουν νέους ανθρώπους • Η ανατροφοδότηση και η βελτίωση επιτρέπουν επικοινωνιακή κριτική • Αυτή η αναφορά σας δείχνει το πώς!

2.3. ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Διαβούλευση

Αξιοποίηση της συλλογικής ευφυΐας (εμπειρίας, γνώσης και δημιουργικότητας) που υπάρχει στις κοινωνίες & διευκολύνει τη χάραξη ρεαλιστικής αναπτυξιακής στρατηγικής και την άσκηση καλύτερης διακυβέρνησης.

ΤΙ ΕΙΝΑΙ	ΤΙ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ
Δημιουργία κάτι νέου	Αμετακίνητες απόψεις
Σύνθεση διαφορών	Αποκλεισμός φωνών
Αναζήτηση κοινού τόπου	Επιβολή ισχύος

Οι κύριες δυσκολίες	Οι συνέπειες
Έλλειψη εμπιστοσύνης	Μη συμμετοχή
Ισχυρές προκαταλήψεις	Άκαρπες συζητήσεις
Συνοπτικές διαδικασίες	Μη βιωσιμότητα σχεδίου
Έλλειψη “εργαλείων”	Αναποτελεσματικότητα

Βασικές προϋποθέσεις επιτυχούς εφαρμογής

1. Η πλατιά ενημέρωση και η καλή κατανόηση του σκοπού και της διαδικασίας της διαβούλευσης από τους συμμετέχοντες διευκολύνει την πρόθυμη και ουσιαστική συμμετοχή τους.
2. Η εξασφάλιση ισότιμης συμμετοχής στις διαδικασίες και η πρόσβαση στην σχετική πληροφόρηση, όλων ανεξαιρέτως, βοηθά στην ανάπτυξη σχέσεων εμπιστοσύνης. Κάθε απόπειρα επιβολής λογικής, σχέσεων ή διαδικασιών από την μια πλευρά πάνω στην άλλη λειτουργεί σε βάρος του τελικού αποτελέσματος.
3. Ο ουσιαστικός σεβασμός των διαφορετικών απόψεων, συμφερόντων, αξιών, εμπειρίας και γνώσεων των συμμετεχόντων εμπλουτίζει την συνολική οπτική και βοηθά στην σύνθεση νέων και ολοκληρωμένων σχεδίων.
4. Η υποχρέωση λογοδοσίας και ανάληψης ευθύνης για τα πεπραγμένα και τα λεχθέντα από όλους τους συμμετέχοντες στις διαδικασίες της διαβούλευσης ενισχύει την αξιοπιστία του θεσμού

3. ΕΙΔΗ, ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζεται συστηματικά η γενική μεθοδολογία μιας διαβούλευσης. Αρχικά, περιγράφονται ορισμένες κατηγορίες διαβούλευσης, που διακρίνονται βάσει του αντικείμενου, της επίδρασής τους και του βαθμού εμπλοκής (επίπεδου συμμετοχής) του κοινού, ακολούθως, περιγράφονται μερικές από τις πιο γνωστές τεχνικές διαβούλευσης και τέλος, προτείνεται η επιλογή κάποιων από αυτές, βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται πρότυπα έντυπα τεκμηρίωσης και ελέγχου, καθώς και εύχρηστα “εργαλεία” αξιολόγησης και έντυπα παρακολούθησης της διαδικασίας.

3.1. ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ

Στις επόμενες παραγράφους, γίνεται μια διάκριση βασικών κατηγοριών και ειδών διαβούλευσης, με σκοπό να υποστηριχθούν τα στελέχη των ΟΤΑ στην επιλογή των κατάλληλων τεχνικών, μεθόδων και εργαλείων. Οι κατηγορίες διαβούλευσης διακρίνονται με κριτήρια:

- τον βαθμό εμπλοκής (επίπεδο συμμετοχής) των συντελεστών
- το θεματικό αντικείμενο της διαβούλευσης
- το πεδίο εφαρμογής της και
- τον βαθμό επίδρασής της στον πληθυσμό.

3.1.1. ΕΙΔΗ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΒΑΘΜΟ ΕΜΠΛΟΚΗΣ ΤΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ

Με βάση το συγκεκριμένο κριτήριο, μπορούμε να διακρίνουμε τέσσερα είδη διαβούλευσης, ξεκινώντας από το απλούστερο επίπεδο προς το πλέον σύνθετο, έχουμε:

- α) **Ενημέρωση:** ο ενδιαφερόμενος πληθυσμός απλώς ενημερώνεται από τον δήμο για τις σχεδιαζόμενες παρεμβάσεις,
- β) **Ανταλλαγή απόψεων:** οι ενδιαφερόμενοι εκφράζουν τη γνώμη τους πάνω σε συγκεκριμένα σχέδια που εισηγείται ο δήμος ή οι συνεργάτες του,
- γ) **Συμμετοχή - Εμπλοκή:** με πρόσκληση του δήμου, οι stakeholders συμμετέχουν στη συζήτηση για εκτίμηση των αναγκών και επισήμανση των ανοικτών ζητημάτων,
- δ) **Συνεργασία (συναπόφαση):** οι εμπλεκόμενοι συντελεστές αναλαμβάνουν εξ αρχής την ευθύνη για συνδιαμόρφωση αποφάσεων και την από κοινού δράση.

Όπως φαίνεται στους επόμενους πίνακες, για κάθε ένα από τα παραπάνω επίπεδα, ο στόχος της διαβούλευσης είναι διαφορετικός, όπως επίσης και η δέσμευση, ή αλλιώς «υπόσχεση» του δήμου, προς τους συμμετέχοντες δημότες ή φορείς, οι ενέργειες που γίνονται και οι τεχνικές που επιλέγονται.

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ - ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

Η παροχή/διάχυση της πληροφορίας δίνει την δυνατότητα στα μέλη μιας κοινότητας να κατανοήσουν τα προβλήματα, τις παρουσιαζόμενες ευκαιρίες & τις τελικές λύσεις.

Στόχος	Ισορροπημένη και αντικειμενική ενημέρωση του κοινού, ώστε να κατανοήσει το πρόβλημα & τις εναλλακτικές λύσεις
Δέσμευση	Να κρατάς συνεχώς τα μέλη της κοινότητας ενημερωμένα
Ενέργειες	Ενημέρωσε το κοινό για μία κατάσταση, πρόταση ή απόφαση, χωρίς να περιμένεις οπωσδήποτε ανταπόκριση
Τεχνικές	Φυλλάδια, τοπικές (e-)εφημερίδες, δελτία τύπου (για να ευαισθητοποιηθεί το κοινό), Έκδοση ενημερωτικού φυλλαδίου, Ιστοσελίδα του Δήμου, Facebook ή Twitter

ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ ΑΠΟΨΕΩΝ

Η ανατροφοδότηση από τα μέλη της κοινότητας ως προς τις επίσημες προτάσεις, βοηθάει στην λήψη της απόφασης.

Στόχος:	Ανατροφοδότηση στην αρχική πληροφόρηση για ανάλυση, εναλλακτικές λύσεις ή/και αποφάσεις – Εκτίμηση της δυναμικής των απόψεών τους
Δέσμευση	Να πληροφορείς συνεχώς την κοινότητα, ώστε να εισακούεται, να γίνονται κατανοητές οι ανησυχίες της και να παρέχεις την ανατροφοδότηση της πληροφορίας για το πώς η άποψη της κοινότητας επηρεάζει την τελική απόφαση ή την έκβαση της υπόθεσης
Ενέργειες	Βρες τους κατάλληλους 'εταίρους', άτομα ή ομάδες της κοινότητας, άκου τις ανάγκες τους και τα θέματα που τους απασχολούν - Επιδίωξε να σχολιαστεί το θέμα, ζήτησε ανταπόκριση, αλλά φρόντισε για περιορισμένο διάλογο, καθώς ο στόχος εδώ δεν είναι η εμπλοκή στη διαβούλευση, αλλά η γνωστοποίηση των διαφορετικών απόψεων - Μάθε αν οι συμμετέχοντες έχουν προηγούμενη εμπειρία διαβούλευσης σε άλλο θέμα, ώστε να παραλείψεις ορισμένες επεξηγήσεις ή να επιταχύνεις τον ρυθμό της διαδικασίας.
Τεχνικές	Ετήσιες έρευνες, έρευνα μέσω facebook, ερωτηματολόγια, focus groups, συνεντεύξεις, μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τηλέφωνο, ταχυδρομείο, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, διαδίκτυο, μηνύματα κινητού τηλεφώνου

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ - ΕΜΠΛΟΚΗ

Η συνεργασία με τα μέλη της κοινότητας, σε όλα τα στάδια λήψης μιας απόφασης, εξασφαλίζει την ανάδειξη ιδεών και την κατανόηση των ενδιαφερόντων των άλλων, τα οποία και περιλαμβάνει στις καλύτερες πιθανές λύσεις που αναδύονται.

Στόχος	Να κατανοήσουν τα μέλη της κοινότητας ότι, μέσα από την εμπλοκή τους στη διαδικασία, τα ενδιαφέροντά τους λαμβάνονται υπόψη και ότι η δυναμική της συμμετοχής τους μπορεί να επηρεάσει την τελική απόφαση που θα ληφθεί.
Δέσμευση	Να δουλεύεις κατευθείαν με το κοινό, επιβεβαιώνοντας ότι: α) τα ενδιαφέροντά τους και τα θέματά τους λαμβάνονται υπόψη στις εναλλακτικές που εμφανίζονται και β) η ανατροφοδότηση που δίνουν επηρεάζει την τελική απόφαση ή την έκβαση της υπόθεσης.
Ενέργειες	Προσπάθεια συμμετοχής όλης της κοινότητας, σε διαφορετικά στάδια της σχεδιασμένης διαδικασίας - Αναζήτηση πληροφοριών & νέων ιδεών από μέλη της κοινότητας - Προσπάθεια σύνθεσης (ενσωμάτωσης) της συνεισφοράς των μελών - Διάχυση της εισερχόμενης πληροφορίας μέσω σύντομων συζητήσεων – Χρήση συμμετοχικής προσέγγισης
Τεχνικές	Διοργάνωση συζητήσεων μεταξύ των άμεσα ενδιαφερομένων (π.χ. δημόσια forum, δημόσιες συναντήσεις, συζητήσεις μεταξύ των κατοίκων, τοπικές /συμβουλευτικές παρεμβάσεις μέσω διαδικτύου) - Εστίαση σε ομάδες ή δημόσιες συζητήσεις μεταξύ των χρηστών των υπηρεσιών.

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

Η τελική λύση να προκύπτει σε συνεργασία με τα μέλη της κοινότητας

Στόχος:	Η συμμετοχή του κοινού σε κάθε στάδιο της διαδικασίας και η από κοινού ανάληψη της ευθύνης σχεδιασμού και παροχής της υπηρεσίας
Δέσμευση	Ενσωμάτωση των προτάσεων της κοινότητας στην λύση, στο μεγαλύτερο δυνατό ποσοστό, εξέταση από κοινού των εναλλακτικών λύσεων και της προτιμότερης λύσης
Ενέργειες	Καθιέρωση και επισήμως της συμμετοχής των εμπλεκόμενων στην λήψη αποφάσεων - Χρήση συμμετοχικής προσέγγισης σε δημόσιες ή μη συζητήσεις - Κατανομή ξεκάθαρων ευθυνών για να είναι αποτελεσματική η έκβαση.
Τεχνικές	Συγκέντρωση προτάσεων από τους άμεσα εμπλεκόμενους π.χ. για τον προϋπολογισμό, για την μεταφορά κοινικών περιουσιακών στοιχείων, για την άμεση μεταφορά των υπηρεσιών.

3.1.2. ΕΙΔΗ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ ΒΑΣΕΙ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΟΤΑ

Η θεματολογία της δημοτικής διαβούλευσης είναι ιδιαίτερα εκτεταμένη και μπορεί να αφορά (τουλάχιστον) τους παρακάτω τομείς:

- Αναπτυξιακή στρατηγική και επιχειρησιακός σχεδιασμός
- Μέτρα προστασίας και ανάδειξης του φυσικού περιβάλλοντος
- Ρυθμιστικά σχέδια και χρήσεις γης
- Σημαντικές παρεμβάσεις στις πόλεις (ΣΒΑΚ , ΒΑΑ κλπ)
- Λειτουργία δημοτικών υπηρεσιών -Κανονισμοί λειτουργίας
- Πρωτοβάθμιες υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας
- Ενίσχυση της απασχόλησης και της επιχειρηματικότητας
- Πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες
- Ενίσχυση της κοινωνικής αλληλεγγύης και συνοχής
- Ζητήματα που αφορούν μετανάστες
- Επίλυση ζητημάτων της καθημερινότητας
- Αντιμετώπιση θεμάτων ασφάλειας πολιτών και ιδιοκτησιών κλπ

Παρ' όλα αυτά, μέσα από την εμπειρία, είναι δυνατό να προσδιορίσουμε **τέσσερις μεγάλες κατηγορίες**, που διαφέρουν από πλευράς στόχων, αντικειμένου, αλλά και μεθόδων που θα χρησιμοποιηθούν. Οι κατηγορίες αυτές είναι οι εξής:

α) **Διαβούλευση για την κατάρτιση του Επιχειρησιακού Προγράμματος, των Ετήσιων Προγραμμάτων Δράσης και του Προϋπολογισμού.** Μια τέτοια διαβούλευση στοχεύει να συνδυάσει τις διαφορετικές ανάγκες και προτεραιότητες των δημοτών με τα οικονομικά και τεχνικά περιθώρια που έχει ο δήμος κάποια δεδομένη στιγμή.

β) **Διαβούλευση για την εφαρμογή σημαντικών χωρικών παρεμβάσεων** σε ένα δήμο, που θα επηρεάσει την καθημερινότητα μεγάλου αριθμού πληθυσμού ή / και μεγάλης έκτασης περιοχής. Μια τέτοια διαβούλευση (π.χ. για αλλαγή αναπτυξιακών κατευθύνσεων ή χρήσεων γης, για ολοκληρωμένη διαχείριση απορριμμάτων, για βιώσιμη αστική κινητικότητα- ΣΒΑΚ, Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη - ΒΑΑ κ.λπ.), έχει μεν ένα υπόβαθρο αντιλήψεων που μπορεί να διευκολύνουν ή να εμποδίζουν την αλλαγή, αλλά την τελική επιλογή θα καθορίσουν οι υπάρχουσες εφικτές τεχνικές λύσεις.

γ) **Διαβούλευση για την αποδοχή μιας νέας πολιτικής επιλογής** σε ένα δήμο, που επηρεάζει σημαντικά τις βαθύτερες συλλογικές πεποιθήσεις ή / και κοινωνικές συνήθειες των κατοίκων του. Μια τέτοια διαβούλευση (π.χ. για τη δημιουργία ενός κέντρου υποστήριξης ευαίσθητων κοινωνικών ομάδων, την εφαρμογή ενός σχεδίου «ανακύκλωσης στην πηγή» κλπ), προσδιορίζεται κυρίως από τα συλλογικά κοινωνικά μοτίβα και τις πεποιθήσεις, ενώ η τεχνική λύση που θα επιλεγεί, δεν θα καθορίζει, αλλά θα διευκολύνει (υπηρετεί) την κοινωνική επιλογή που θα προκύψει.

δ) **Διαβούλευση για την υιοθέτηση μιας τοπικής αλλαγής**, που επηρεάζει (σε μικρό ή μεγάλο βαθμό) τους κατοίκους μιας συγκεκριμένης και μόνο περιοχής. Μια τέτοια διαβούλευση (π.χ. για την τοποθεσία διεξαγωγής της λαϊκής αγοράς, τη μονοδρόμηση οδών, κ.λπ.) προσδιορίζεται κυρίως από τις επιθυμίες των κατοίκων της περιοχής και των τοπικών συντελεστών.

3.1.3. ΕΙΔΗ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟ ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΒΑΘΜΟ ΕΠΙΔΡΑΣΗΣ

Τέλος, μια διαβούλευση μπορεί να εφαρμοστεί στο σύνολο ενός δήμου ή μόνο στα όρια μιας ή δυο κοινοτήτων/δημοτικών ενοτήτων. Από την άλλη, η επίδρασή της μπορεί να είναι μεγάλη και να κινητοποιήσει εξελίξεις ή να είναι μικρή έως περιορισμένη.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται συνοπτικά τα χαρακτηριστικά των περιπτώσεων, ανάλογα με τον συνδυασμό του πεδίου εφαρμογής (όλος ο δήμος ή μία κοινότητα) και του βαθμού επίδρασης (μεγάλη / μικρή) μιας διαβούλευσης.

	Όλος ο δήμος	Μία κοινότητα
Μεγάλη επίδραση	<p>Η πρόταση (θα) έχει μία πραγματική ή αντιληπτή επίδραση σε όλον το δήμο ή σε μεγάλο αριθμό διαφορετικών περιοχών ή πληθυσμιακών ομάδων του δήμου.</p> <p>Συνήθως, μπορεί να προκαλέσει ένα ή περισσότερα από τα εξής:</p> <ul style="list-style-type: none"> - δημιουργία αντιπαράθεσης ή διαμάχης στην κοινότητα - αύξηση ενδιαφέροντος της κοινότητας - διαμόρφωση της στρατηγικής σχεδιασμού / ανάπτυξης του δήμου 	<p>Η πρόταση (θα) έχει μία πραγματική ή αντιληπτή επίδραση σε συγκεκριμένη-ες περιοχή-ες του δήμου ή σε συγκεκριμένη πληθυσμιακή ομάδα.</p> <p>Μπορεί να προκαλέσει:</p> <ul style="list-style-type: none"> - αντιπαράθεση σε τοπικό επίπεδο για θέμα που υπάρχει ή υποβόσκει - ενδιαφέρον σε δημοτικό ή τοπικό επίπεδο για κάποιο θέμα που δεν έχει γίνει (ακόμα) αντιληπτό από τις αρχές
Μικρή επίδραση	<p>Επαναλαμβανόμενα μακροπρόθεσμα προγράμματα & δραστηριότητες, που επηρεάζουν όλο το δήμο, αλλά έχουν μικρή δυναμική για αντιπαράθεση ή αλλαγή συμπεριφοράς κατοίκων.</p> <p>Το ρίσκο για αντιπαράθεση ή διαμάχη που μπορεί να προκληθεί είναι χαμηλό.</p>	<p>Μικρή αλλαγή ή βελτίωση στην παροχή υπηρεσιών και στη βελτίωση των υποδομών σε τοπικό επίπεδο.</p> <p>Το ρίσκο για αντιπαράθεση ή διαμάχη που μπορεί να προκληθεί είναι χαμηλό.</p>

Συμπερασματικά,

- Ζητήματα που ξεκινούν «από τα κάτω» μπορεί να επιλυθούν σχετικά εύκολα ή να καταστήσουν ευρύτερα γνωστό ένα «περιφερειακό» θέμα
- Ζητήματα που ξεκινούν «από τα πάνω» και είναι καθολικά, συχνά απαιτούν για να επιλυθούν, την αλλαγή συμπεριφοράς των κατοίκων.

3.2. ΦΑΣΕΙΣ & ΒΗΜΑΤΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΜΙΑΣ ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό θα εξετάσουμε: α) τις φάσεις και τα επιμέρους βήματα σε έναν κλασικό κύκλο διαβούλευσης, β) τα βασικά σημεία της ροής της διαβούλευσης

3.2.1. Ο ΤΥΠΙΚΟΣ ΚΥΚΛΟΣ ΜΙΑΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ

Παρότι κάθε διαβούλευση έχει τις δικές της ιδιαιτερότητες, σε όλες μπορούμε να διακρίνουμε μια γενική κυκλική αλληλουχία πέντε (5) φάσεων, τα επιμέρους βήματα των οποίων² έχουν ως εξής:

- Προετοιμασία
- Σχεδίαση
- Υλοποίηση
- Αναφορά ευρημάτων
- Αξιολόγηση

1. Στη φάση της **ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΣ** εξασφαλίζουμε ότι θα γίνουν τα εξής:

- 1.1. Δημιουργία **αποτελεσματικής ομάδας**, με διαφορετικά - συμπληρωματικά προσόντα, ως προς την ικανότητα σχεδίασης, οργάνωσης και εφαρμογής, αλλά και με άποψη επί των τεχνικών διαβούλευσης.
- 1.2. Ορισμός του **σκοπού και του αντικειμένου της διαβούλευσης**, ώστε η ομάδα να εστιάσει σωστά και **προσδιορισμός των δεικτών αξιολόγησης** του αποτελέσματος, που θα ακολουθήσει.
- 1.3. Εντοπισμός των **εμπλεκόμενων μερών**, που θα συμμετάσχουν και θα συνδράμουν ουσιαστικά στη λήψη της απόφασης
- 1.4. **Χρονοπρογραμματισμός** των εργασιών ως προς τον συνολικά διαθέσιμο χρόνο.
- 1.5. Κατανόηση του **πλασίου της διαβούλευσης**, π.χ. ενδιαφέροντα, αντιλήψεις, σχέσεις εμπλεκόμενων, ιστορικό προηγούμενων διαβουλεύσεων, κ.λπ.
- 1.6. Εκτίμηση **προϋπολογισμού εργασιών** και αναθεώρηση συνθηκών για την εξασφάλιση της ομαλής εκτέλεσής του.
- 1.7. Δημιουργία υλικού διάδοσης / πληροφόρησης και συνεργασία με τα **μέσα επικοινωνίας** για την ενημέρωση της κοινότητας.

² Fisheries and Oceans Canada (2004). Consultation Toolbox: A Guide to undertaking consultations. Ottawa, ON: Government of Canada.

2. Στη διάρκεια της φάσης της **ΣΧΕΔΙΑΣΗΣ**

- 2.1. **Επιλέγουμε τις τεχνικές διαβούλευσης** που θα χρησιμοποιήσουμε (βλ. επόμενες παραγράφους) και
- 2.2. Διασφαλίζουμε το **ευέλικτο της διαδικασίας**, ώστε να ανταποκριθούμε σε τυχόν αστοχίες εκτιμήσεων ή σε έκτακτα γεγονότα. Η λεπτομερής ανάλυση και η ύπαρξη εναλλακτικών συνδυασμών τεχνικών, θα μας επιτρέψουν να εντοπίσουμε πού & πώς θα γίνει η μετάβαση από το αρχικό πλάνο στο νέο.

3. Κατά τη διάρκεια της **ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ** τα βασικά καθήκοντα είναι τα εξής:

- 3.1. **Συντονισμός / διευκόλυνση** της διαδικασίας, έργο που απαιτεί ιδιαίτερες δεξιότητες και σημαντική εμπειρία σε ανάλογα καθήκοντα
- 3.2. **Διαφανής διαχείριση του υλικού** που προκύπτει από τη διαδικασία, ώστε να μην πληγεί η αξιοπιστία του εγχειρήματος και η εμπιστοσύνη της κοινότητας.
- 3.3. **Συλλογή στοιχείων** για διαρκή (on-going) παρακολούθηση της διαδικασίας και της παραγόμενης (από τους συμμετέχοντες) ανατροφοδότησης.

4. Η φάση **ΑΝΑΦΟΡΑΣ των ΕΥΡΗΜΑΤΩΝ** περιλαμβάνει τα εξής βήματα:

- 4.1. **Επεξεργασία του υλικού ανατροφοδότησης** που προέκυψε (συλλέχθηκε) από τους συμμετέχοντες.
- 4.2. Συγγραφή και συζήτηση **έκθεσης αποτελεσμάτων** με τους συμμετέχοντες και με τον φορέα της διαβούλευσης.

5. Τέλος, η φάση της **ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ** αφορά:

- 5.1. Την **αξιολόγηση της διαδικασίας**, δηλαδή το κατά πόσο τηρήθηκαν οι διαδικασίες και οι προδιαγραφές που τέθηκαν εξ αρχής και
- 5.2. Την **αξιολόγηση των αποτελεσμάτων**, δηλαδή το κατά πόσο επιτεύχθηκαν οι στόχοι που είχαν αρχικά τεθεί για τη συγκεκριμένη διαβούλευση.

3.2.2. ΚΡΙΣΙΜΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ

Στον επόμενο πίνακα παρουσιάζονται τα σημαντικότερα ζητήματα και ερωτήματα που πρέπει να απαντήσουμε κατά τη ροή (πορεία) μιας διαβούλευσης.

Ζητήματα	Σημαντικά ερωτήματα
Σκοπός & αντικείμενο	<ul style="list-style-type: none">• Ποιος είναι ο σκοπός της διαβούλευσης;• Τι προσδοκούμε να πετύχουμε;
Διάρκεια & ερωτήματα	<ul style="list-style-type: none">• Πόσο θα διαρκέσει η διαβούλευση;• Ποιό είναι το αντικείμενό της;• Ποιές ερωτήσεις χρειάζεται να απαντηθούν;
Συμμετέχοντες & τεχνικές	<ul style="list-style-type: none">• Ποιούς πρέπει να καλέσουμε;• Πώς θα τους προσεγγίσουμε;• Οι μέθοδοι που επιλέχτηκαν τους καλύπτουν όλους;
Απόφαση έναρξης	<ul style="list-style-type: none">• Τα κανάλια επικοινωνίας που επιλέχτηκαν τους καλύπτουν όλους;• Το υλικό είναι προσβάσιμο απ' όλους;• Εξετάστηκε το ισχύον νομικό πλαίσιο;
Δημοσιοποίηση υλικού	<ul style="list-style-type: none">• Προσεγγίστηκαν όλοι;• Είχαν πρόσβαση στο υλικό;• Είχαν χρόνο να απαντήσουν;
Ανάλυση των απαντήσεων - Δημοσιοποίηση των ευρημάτων	<ul style="list-style-type: none">• Θα δημοσιευτούν όσα υπεβλήθησαν;• Η ανάλυση αναδεικνύει θέματα και μέτρα;• Θα χρειαστεί περαιτέρω βοήθεια στην ανάλυση;• Πώς θα δοθεί η ανατροφοδότηση της πληροφορίας;• Θα χρειαστεί επιπλέον διαβούλευση;
Ανασκόπηση της διαδικασίας διαβούλευσης	<ul style="list-style-type: none">• Τι δούλεψε και τι όχι;• Πως θα γίνει η διάδοση των "μαθημάτων";• Τελικά, η διαβούλευση έκανε την διαφορά;

3.3. ΕΠΙΛΟΓΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ

Στις επόμενες παραγράφους θα εξετάσουμε κάποιες τεχνικές που χρησιμοποιούνται σε μια διαβούλευση, καθώς και τα κριτήρια για να επιλέξουμε τις πιο κατάλληλες, ανάλογα με την κατηγορία της διαβούλευσης και τις περιστάσεις.

3.3.1. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ

Παρουσιάζονται συνοπτικά, στη συνέχεια, ορισμένες από τις σημαντικότερες διεθνώς τεχνικές διαβούλευσης, αναφέροντας παράλληλα τα δυνατά και αδύναμα σημεία τους.

1. Citizens' juries: Εκπρόσωποι Δημοτών (Ένορκοι)
2. Citizens' panels: Πάνελ Πολιτών
3. Deliberative Polling: Συμβουλευτική Δημοσκόπηση
4. Surveys: Έρευνες
5. Focus Groups: Εστιασμένες Ομάδες
6. Workshops: Εργαστήρια
7. Public Meetings: Δημόσιες Συνελεύσεις
 - 7a. Public Hearings: Δημόσιες Συνεδριάσεις
8. Open Space: Ανοικτό Περιβάλλον
9. Select Committees: Επιλεγμένες Επιτροπές
10. Community visioning: Τοπικό Όραμα
11. World Cafes
12. Cynefin
13. User Panels: Πάνελ Χρηστών
14. Ηλεκτρονικά Φόρουμ

1. Citizens' juries: Εκπρόσωποι Δημοτών (Ένορκοι)

Περιγραφή

- Ομάδα 12-25 τυχαία επιλεγμένων πολιτών, ως αντιπροσώπων («ενόρκων») της κοινωνίας
- Για τη διεξαγωγή της διαδικασίας απαιτείται συντονιστής - επόπτης
- Οι συνεδριάσεις γίνονται σε περίοδο 3-5 ημερών για τη «μελέτη» σημαντικών θεμάτων
- Η εξέταση των θεμάτων γίνεται από εμπειρογνώμονες («μάρτυρες»)
- Ακολουθεί συζήτηση του θέματος μεταξύ των «ενόρκων» με σκοπό την επίλυση
- Στο τέλος της διαδικασίας, επόπτης και ένορκοι συντάσσουν ένα δελτίο με τις ενδεχόμενες λύσεις
- Τα αποτελέσματα δημοσιεύονται

Πλεονεκτήματα	Μειονεκτήματα
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ενημερωμένοι πολίτες ▪ Δημιουργία νέων αντιλήψεων & ιδεών και αναθεώρηση των παλιών ▪ Ιδέες & θέματα που ορίζονται από πολίτες ▪ Βαθιά μελέτη θεμάτων ▪ Συζήτηση μεταξύ πολιτών & φορέων εξουσίας ▪ Επικοινωνία μεταξύ υπηρεσιών ▪ Επίλυση προβλημάτων 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Χρονοβόρα διαδικασία ▪ Ακριβή διαδικασία ▪ Αποκλειστικότητα (μικρός αριθμός πολιτών λαμβάνουν μέρος)

Σχόλια:

- ⇒ Η διαδικασία εξαρτάται από την επιλογή των εκπροσώπων
- ⇒ Η διαδικασία εξαρτάται από την εμπειρία του συντονιστή
- ⇒ Οι ενδιαφερόμενοι πρέπει να θέτουν όρους διαδικασίας: θέματα προς συζήτηση, budget κ.ο.κ.
- ⇒ Η διαδικασία είναι χρήσιμη για σαφή θέματα/ερωτήματα
- ⇒ Οι ένορκοι και οι μάρτυρες δεν πρέπει να αναμειγνύονται
- ⇒ Το πρόγραμμα πρέπει να επιβλέπεται από μέλη συμβουλίου και ενδιαφερόμενους αρμόδιους
- ⇒ Μοιάζει με άτυπη διαδικασία διαβούλευσης
- ⇒ Σχετίζεται με Πάνελ Πολιτών

Περιγραφή:

- Αντιπροσωπευτική ομάδα του γενικού πληθυσμού από εκατοντάδες τυχαία επιλεγμένους ανθρώπους (750 - 2000), που συμβουλεύει τακτικά και σε βάθος χρόνου για ζητήματα που αφορούν στα κοινά
- Τεχνικές συμβουλευτικής: συνεντεύξεις πρόσωπο με πρόσωπο, τηλεφωνικές συνεντεύξεις, έρευνες

Πλεονεκτήματα	Μειονεκτήματα
<ul style="list-style-type: none">▪ Πιστοποιημένη διαδικασία με αξιόπιστα αποτελέσματα▪ Ποικίλες απαντήσεις από μεγάλο δείγμα πληθυσμού▪ Δυνατότητα περιοδικής επανεξέτασης ζητημάτων	<ul style="list-style-type: none">▪ Υψηλό κόστος συγκρότησης πάνελ▪ Απαιτείται προσωπικό για τη συγκρότηση και διατήρηση του πάνελ▪ Πιθανή επιρροή αποφάσεων λόγω "Hawthorne effect"³

Σχόλια

- ⇒ Απαιτείται σωστή εναλλαγή των ατόμων ώστε να εξασφαλίζονται σωστές αποφάσεις
- ⇒ Η ύπαρξη υποομάδων (ανά ηλικία, τοποθεσία, φύλο κτλ.) μπορεί να φανεί χρήσιμη σε περαιτέρω έρευνες
- ⇒ Το κόστος εξαρτάται από την μέθοδο συμβουλευτικής και τη συχνότητα εφαρμογής της
- ⇒ Βασίζεται στη διαθεσιμότητα των πολιτών
- ⇒ Λόγω κόστους και σχεδιασμού, τα citizens panels αξιοποιούνται καλύτερα στην επεξεργασία θεμάτων ευρύτερου ενδιαφέροντος
- ⇒ Μπορεί να γίνει «εργαλείο» σε θεσμικές επιτροπές και συμβούλια
- ⇒ Αναγνώριση και ιεράρχηση τοπικών ζητημάτων

³ Οι πάνελιστ ξέρουν ότι «εξετάζονται» και γι' αυτό επηρεάζονται οι απόψεις τους
E.E.T.A.A.

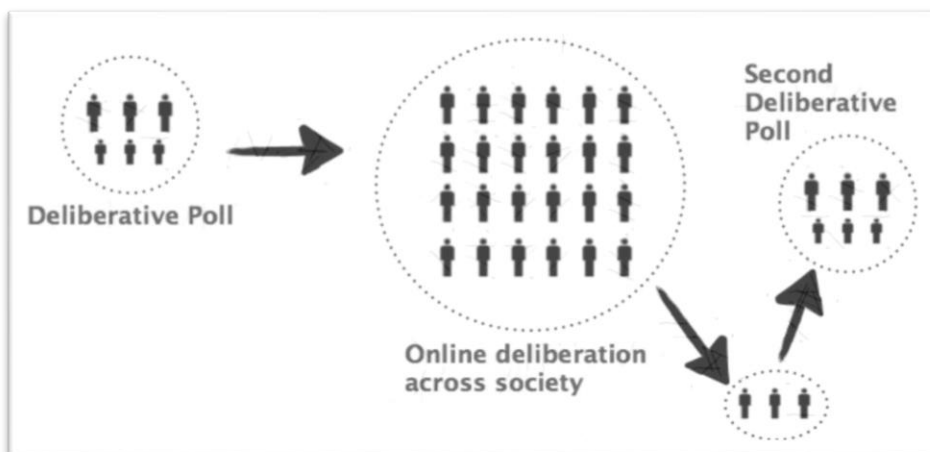
Περιγραφή:

- Συνάντηση πολιτών (100-300), τυχαία επιλεγμένων και δημογραφικά αντιπροσωπευτικών του ευρύτερου κοινού
- Η διαδικασία βασίζεται σε μια αρχική δημοσκόπηση πριν τη συνάντηση
- Κατόπιν, οι συμμετέχοντες απαντούν και επιχειρηματολογούν πάνω σε κείμενα και σε σενάρια που τους δίνονται
- Τέλος, ένα 2ο ερωτηματολόγιο αποτιμά τυχόν αλλαγές στις απόψεις τους.
- Οι συμμετέχοντες λαμβάνουν συμβολική ανταμοιβή

Πλεονεκτήματα	Μειονεκτήματα
<ul style="list-style-type: none"> • Η διαδικασία δημιουργεί σαφή εικόνα για τις απόψεις του κοινού ▪ Οι συμμετέχοντες έχουν την ευκαιρία να “μελετήσουν” θέματα και να δημιουργήσουν ολοκληρωμένες απόψεις πριν από τη συζήτηση 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Απαιτεί χρονοβόρα προετοιμασία ▪ Η εξασφάλιση αντιπροσωπευτικότητας είναι δύσκολη, παρόλο που το αντιπροσωπευτικό δείγμα είναι μεγάλο και τυχαίο. ▪ Σπανίως κανείς απεκδύεται των απόψεών του σε σημαντικά (για τον ίδιον) ζητήματα.

Σχόλια

- ⇒ Μπορεί να αποτυπώσει τη γενικότερη άποψη του ευρύτερου κοινού
- ⇒ Δεν ενδείκνυται να χρησιμοποιείται σε συνθήκες επίλυσης συγκρούσεων ή κρίσης
- ⇒ Αποφέρει αξιόπιστα αποτελέσματα σε θέματα για τα οποία το κοινό δεν γνωρίζει πολλά
- ⇒ Χρησιμοποιείται συχνά σε προεκλογικές εκστρατείες για να εξετάσει τη γενικότερη γνώμη σε θέματα που αφορούν τα κοινά

4. Surveys: Έρευνα

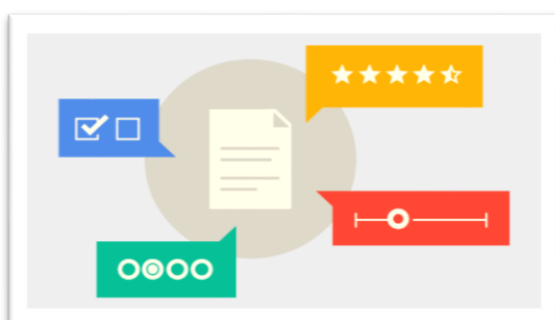
Περιγραφή:

- Συλλογή απόψεων από δείγμα πληθυσμού
 - ✓ Ταχυδρομικά
 - ✓ Τηλεφωνικά
 - ✓ Καρτέλες Σχολίων (Customer Comment Cards)
 - ✓ Δια ζώσης

Πλεονεκτήματα	Μειονεκτήματα
<ul style="list-style-type: none">▪ Δυνατότητα προσέγγισης μεγάλου αριθμού πολιτών▪ Μπορεί να απευθυνθεί σε συγκεκριμένες υποομάδες του δείγματος▪ Χρήση επιστημονικών μεθόδων▪ Η διαδικασία αποφέρει έγκυρα αποτελέσματα όταν διεξάγεται σωστά	<ul style="list-style-type: none">▪ Χρονοβόρα διαδικασία▪ Ακριβή διαδικασία▪ Επιφανειακή εξέταση ζητημάτων

Σχόλια:

- ⇒ Η μεθοδολογία εξαρτάται από τα παρεχόμενα μέσα και πόρους και το απαιτούμενο βάθος πληροφορίας
- ⇒ Απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή στην εκπόνηση ερωτηματολογίου
- ⇒ Ανάλογα με τις ανάγκες της έρευνας, χρησιμοποιείται είτε το υπάρχον ανθρώπινο δυναμικό είτε εξωτερικοί συνεργάτες. Εξαρτάται από :
 - ✓ μέγεθος/κλίμακα της έρευνας
 - ✓ εμπειρία και γνώση όσων την υλοποιούν
 - ✓ προϋπολογισμός
- ⇒ Οικεία διαδικασία για περισσότερους
- ⇒ Ο στόχος της διαδικασίας τίθεται από το φορέα που τη διεξάγει
- ⇒ Η ακριβής εφαρμογή της διαδικασίας εξαρτάται από την εμπειρία και τη γνώση του διοργανωτή

5. Focus Groups: Εστιασμένες Ομάδες

Περιγραφή:

- Μεμονωμένη, ανεπίσημη, διεξοδική συζήτηση ενός ζητήματος
- Ομάδα 6-12 επιλεγμένων ατόμων
- Ερωτήματα που απαντώνται – πώς και γιατί;
- Απαιτείται συντονιστής για τη διεξαγωγή της διαδικασίας
- Οι συμμετέχοντες αντιπροσωπεύουν την κοινωνία

Πλεονεκτήματα	Μειονεκτήματα
<ul style="list-style-type: none">▪ Η ορθή διεξαγωγή μπορεί να οδηγήσει σε συναίνεση και σε ικανοποίηση των συμμετεχόντων▪ Καλή μέθοδος για προσδιορισμό ζητημάτων που αφορούν συγκεκριμένες ομάδες▪ Συζήτηση σε βάθος και επίλυση προβλημάτων▪ Συμβολή των πολιτών	<ul style="list-style-type: none">▪ Η έλλειψη ενημέρωσης των μελών δημιουργεί λάθος απόψεις▪ Κίνδυνος ανάδειξης και ενίσχυσης κοινωνικών χασμάτων▪ Ο μικρός αριθμός συμμετεχόντων περιορίζει την αντιπροσωπευτικότητα των απόψεων

Σχόλια:

- ⇒ Η διαδικασία εξαρτάται από την εμπειρία και τις ικανότητες του συντονιστή
- ⇒ Μπορεί να οδηγήσει σε ισχυρό δίκτυο σχέσεων και γνωριμιών
- ⇒ Πιο δομημένη μέθοδος από Workshops

6. Workshops: Εργαστήρια

Περιγραφή:

- Ομάδα πολιτών εξετάζουν και συζητούν ζητήματα σε βάθος
- Απαιτείται συντονιστής για τη διεξαγωγή της διαδικασίας
- Στοχευμένη συζήτηση με ανεπίσημο χαρακτήρα
- Ανταλλαγή ιδεών για επίλυση θεμάτων

Πλεονεκτήματα	Μειονεκτήματα
<ul style="list-style-type: none">▪ Οικονομική διαδικασία▪ Εύκολη στην οργάνωση▪ Ευχάριστη εμπειρία για τους συμμετέχοντες	<ul style="list-style-type: none">▪ Η διαδικασία δεν ακολουθεί επιστημονική μέθοδο▪ Τα αποτελέσματα μπορεί να είναι ατελή

Σχόλια:

- ⇒ Η διαδικασία είναι ανοικτή στο ευρύ κοινό
- ⇒ Μπορεί να οδηγήσει σε ισχυρό δίκτυο σχέσεων και γνωριμιών
- ⇒ Μπορεί να είναι κομμάτι του «Public Meeting»
- ⇒ Μοιάζει με Focus Groups

Περιγραφή:

- Συνάντηση ενημέρωσης για συγκεκριμένα ζητήματα, ανοικτή στο ευρύ κοινό
- Υπηρεσιακοί παράγοντες παρουσιάζουν θέματα εκτενώς και το κοινό τα συζητά

Πλεονεκτήματα	Μειονεκτήματα
<ul style="list-style-type: none">▪ Δυνατότητα εμβάθυνσης στα προβλήματα▪ Φτηνή διαδικασία▪ Χρήσιμη διαδικασία όταν έχει να κάνει με ζητήματα ιδιαίτερου χαρακτήρα	<ul style="list-style-type: none">▪ Η διαδικασία δεν ακολουθεί επιστημονική μέθοδο▪ Η έλλειψη συντονιστή δημιουργεί ανοργάνωτες συζητήσεις (πιθανή επισκίαση από κάποιους – «καπέλωμα»)

Σχόλια:

- ⇒ Ανάλογα με την επικαιρότητα και τη σημασία του θέματος αναμένεται και αντίστοιχο κοινό
- ⇒ Χρήση διαφημιστικών μεθόδων για προσέλκυση κοινού:
 - ✓ Αφίσες, ΜΜΕ
- ⇒ Μπορεί να οδηγήσει σε ισχυρό δίκτυο σχέσεων και γνωριμιών
- ⇒ Για τη διαδικασία:
 - ✓ Απαιτείται ο κατάλληλος χώρος ανάλογα με τον πιθανό αριθμό συμμετεχόντων και τις ανάγκες τους (θερμοκρασία, φώτα, φαγητό, κτλ.)
 - ✓ Αφαίρεση εμποδίων/διαχωριστικών μεταξύ ομιλητών και κοινού

8.

Public Hearings: Δημόσιες Συνεδριάσεις

Περιγραφή:

- Υποκατηγορία των Public Meetings
- Λιγότερα άτομα
- Οι συμμετέχοντες είναι ειδικοί και άτομα που ενδιαφέρονται για τα ζητήματα
- Παρουσίαση ζητημάτων

Πλεονεκτήματα	Μειονεκτήματα
<ul style="list-style-type: none">▪ Ενημέρωση πολιτών	<ul style="list-style-type: none">▪ Οι συμμετέχοντες δεν αντιπροσωπεύουν την κοινωνία

Σχόλια:

- ⇒ Καλύτερα αποτελέσματα επιτυγχάνονται όταν υπάρχει εισηγητική διαδικασία κατά την οποία οι συμμετέχοντες ενημερώνονται για τα ζητήματα που πρόκειται να συζητηθούν.

9. Open Space: Ανοικτό Περιβάλλον

Περιγραφή:

- Το κοινό προσκαλείται σε συγκεκριμένο μέρος και ώρα, προκαθορισμένα από τους διοργανωτές
- Οι συμμετέχοντες δημιουργούν δικιά τους ατζέντα γύρω από ένα κεντρικό θέμα προς συζήτηση
- Μπορεί να λειτουργήσει με τη συμμετοχή μέχρι 1000 ατόμων
- Απαιτείται συντονιστής για τη διεξαγωγή της διαδικασίας (hands-off approach)

Πλεονεκτήματα	Μειονεκτήματα
<ul style="list-style-type: none">▪ Χαλαρή ατμόσφαιρα▪ Το κοινό μπορεί να ρωτήσει και να απευθυνθεί σε συγκεκριμένα άτομα (αρμόδιους/προσωπικό)▪ Δυνατότητα συζήτησης ευαίσθητων θεμάτων▪ Θετική προσέγγιση στη διαδικασία επίλυσης θεμάτων	<ul style="list-style-type: none">▪ Χαοτική δομή – όποιος θέλει έρχεται αρκεί να τον απασχολεί ένα θέμα▪ Η διαδικασία εξαρτάται από τη δέσμευση των συμμετεχόντων

Σχόλια:

- ⇒ Η διαδικασία είναι ανοικτή σε όλους

- ⇒ Η διαδικασία εξαρτάται από τους συμμετέχοντες (γνώση, θέληση)
- ⇒ Η διαδικασία εξαρτάται από την εμπειρία και τις ικανότητες του συντονιστή
- ⇒ Μπορεί να διαρκέσει έως και 3 μέρες
- ⇒ Οι συμμετέχοντες θέτουν θέματα προς συζήτηση
- ⇒ Χωρίζονται σε υποομάδες για την ανάλυση και τη συζήτηση θεμάτων
- ⇒ Σε κάθε υποομάδα ορίζεται αυτός που θα κρατάει τα πρακτικά

10. Selected Committees: Επιλεγμένες Επιτροπές

Περιγραφή:

- Έλεγχος θεμάτων ευρέος ενδιαφέροντος (μη εξειδικευμένων)
- Προσωπικό ΟΤΑ, ομάδες κοινού ενδιαφέροντος και ειδικοί καταθέτουν στοιχεία και απόψεις
- Χρησιμοποιούνται από συμβούλια & αντιπροσωπεύουν τις πολιτικές απόψεις τους
- Η επιτροπή εξετάζει τα θέματα που θέτουν οι συμμετέχοντες & τις προτάσεις τους

Πλεονεκτήματα	Μειονεκτήματα
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Η διαδικασία βοηθά στην εύρεση λύσεων προβλημάτων ▪ Εξέταση σε βάθος 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Χρονοβόρα διαδικασία ▪ Η διαδικασία απαιτεί την εντατική παρουσία και βοήθεια προσωπικού

Σχόλια:

- ⇒ Μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε μικρή κλίμακα, π.χ. υπηρεσία
- ⇒ Μπορούν να χρησιμοποιηθούν ήδη υπάρχουσες ομάδες (θεσμικές επιτροπές και συμβούλια)

11. Community visioning: Τοπικό Όραμα

Περιγραφή:

- Συνάντηση ποικιλόμορφης ομάδας για δημιουργία ενός κοινού οράματος για το μέλλον μιας περιοχής
- Χρήση άλλων μεθόδων όπως workshops, focus groups, conferences για τη διεξαγωγή της διαδικασίας
- Απαιτείται συντονιστής για τη διεξαγωγή της διαδικασίας

Πλεονεκτήματα	Μειονεκτήματα
<ul style="list-style-type: none">▪ Δίνεται έμφαση σε συνεργασία και ομαδικότητα▪ Βοηθά στην εκπόνηση μελλοντικών σχεδίων▪ Θετική προσέγγιση στη διαδικασία επίλυσης θεμάτων	<ul style="list-style-type: none">▪ Χρονοβόρα διαδικασία▪ Ακριβή διαδικασία▪ Απαιτεί πολλούς πόρους▪ Όχι πάντα ρεαλιστικά αποτελέσματα

Σχόλια:

- ⇒ Μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε μικρές πόλεις και σε υπηρεσίες
- ⇒ Ο γενικότερος στόχος είναι να ακουστούν όσο το δυνατόν ποικίλες ιδέες
- ⇒ Η διαδικασία εξαρτάται από την εμπειρία του συντονιστή
- ⇒ Χρήση διαφημιστικών μεθόδων για προσέλκυση κοινού (Αφίσες, ΜΜΕ)

12. World Cafes

Περιγραφή:

- Ανεπίσημες σύντομες συναντήσεις (20-30 min) σε δημόσιους χώρους (καφενεία, ταβέρνες, κτλ) για συζήτηση τοπικών θεμάτων
- Μικρές ομάδες 4-5 ατόμων (αντιπροσωπευτικών των ενδιαφερομένων) των οποίων τα μέλη εναλλάσσονται συζητούν το ίδιο ερώτημα ταυτόχρονα, με την βοήθεια 1-3 ατόμων που φροντίζουν τη διευκόλυνση της διαδικασίας.
- Η συζήτηση διενεργείται σε διαφορετικούς γύρους, στους οποίους αλλάζει η σύνθεση των συμμετεχόντων κάθε ομάδας.
- Οι αρχές που διέπουν τη μέθοδο, αλλά και οι ερωτήσεις που διατυπώνονται ενθαρρύνουν τη δημιουργικότητα και ένα χαλαρό κλίμα συζήτησης
- Απαιτείται συντονιστής για τη διεξαγωγή της διαδικασίας
- Οι διοργανωτές θέτουν θέματα και ερωτήσεις

Αρχές:

- Ενθαρρύνουμε τη συμμετοχή όλων, να συμβάλλουν με τις σκέψεις και την εμπειρία τους
- Ακούμε δυνατά... για να κατανοήσουμε
- Συνδέουμε διαφορετικές οπτικές και ιδέες
- Ακούμε μαζί τις ενοράσεις, τα μοτίβα και τις βαθύτερες ερωτήσεις που αναδύονται
- Χρησιμοποιούμε σχέδια, ζωγραφική και μεταφορές σε ένα χαλαρό κλίμα

Πλεονεκτήματα	Μειονεκτήματα
<ul style="list-style-type: none">▪ Διευκολύνει τη συζήτηση και την ανταλλαγή απόψεων▪ Πολύ ευχάριστη, υπό συνθήκες πολύ αποκαλυπτική	<ul style="list-style-type: none">▪ Η διαδικασία χρειάζεται καλό συντονισμό▪ Κάποτε ξεφεύγει σε κοινοτοπίες

Σχόλια:

- ⇒ Χρήσιμη διαδικασία για πρώτη συνάντηση μεταξύ ομάδων του κοινού
- ⇒ Χρησιμοποιείται σε εύρος μεγέθους (12-100 άτομα)
- ⇒ Η διαδικασία εξαρτάται από την εμπειρία του συντονιστή
- ⇒ Η διαδικασία εξαρτάται από τη θέληση των συμμετεχόντων
- ⇒ Το κόστος εξαρτάται από τον αριθμό των συμμετεχόντων

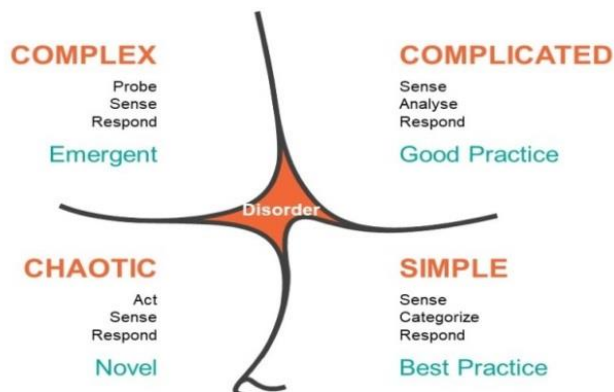
13. Cynefin

Εισαγωγή

Το **Cynefin** είναι ένα μοντέλο κατανόησης της πραγματικότητας, δημιουργίας συναντίληψης και λήψης αποφάσεων. Δημιουργήθηκε από τους Snowden και Kurtz το 2001 και μας βοηθά να αντιληφθούμε «πού βρισκόμαστε & τι αντιμετωπίζουμε», όχι μόνο από τη δική μας οπτική, αλλά και από αυτές των άλλων εμπλεκομένων. Το μοντέλο περιλαμβάνει πέντε (5) περιοχές, που αντιστοιχούν σε χαρακτηριστικές καταστάσεις οργανωσιακής λειτουργίας και ανθρώπινης συμπεριφοράς. Καθώς οι περιοχές έχουν αρχετυπική σημασία, μπορούν να προσαρμόζονται σε ποικιλία περιστάσεων, με βάση την εξής αντιστοίχιση:

- Απλό, σταθερό, κοινά γνωστό,
- Περίπλοκο, εξειδικευμένο, εν δυνάμει γνωστό

- Άτυπο και πολύπλοκο
- Καινοτομικό – χαοτικό και
- Δεν γνωρίζω ακριβώς / δεν ενδιαφέρομαι.

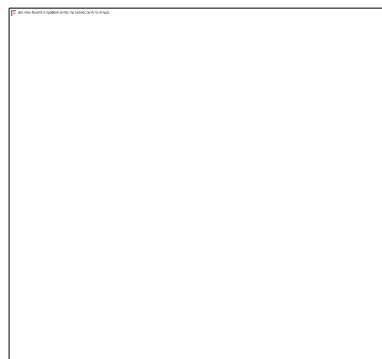

Περιγραφή

Οι συμμετέχοντες, χωρισμένοι σε ομάδες, συζητούν και διαπραγματεύονται μεταξύ τους πού θα «τοποθετήσουν» ως προς το μοντέλο διάφορα θέματα, πώς δηλαδή τα κατανοεί ο καθένας. Απαντώντας σε κάποιο ερώτημα, ο συμμετέχων επιλέγει ανάμεσα στις εναλλακτικές λύσεις, τοποθετώντας ένα σημάδι πάνω σε μια φόρμα (template) με τις περιοχές του εργαλείου. Καθώς η επιλογή του έχει χωρική σημασία, μπορεί να επιλέξει:

- μια 'καθαρή' λύση (στο κέντρο μιας περιοχής)
- μια 'μικτή' λύση (στο όριο δύο περιοχών) ή
- να μην εκφέρει γνώμη (στο κέντρο του εργαλείου, μεταξύ όλων των περιοχών)

Σε άλλες περιπτώσεις, μας ενδιαφέρει να διαπιστώσουμε την κατανομή των απαντήσεων σε σχέση με τις 4 περιοχές, προκειμένου να συγκρίνουμε το πώς σκέφτονται / πράττουν διαφορετικές ομάδες για ένα ζήτημα ή πώς αντιμετωπίζει μία ομάδα διαφορετικά ζητήματα. Καθώς τα θέματα είναι συνήθως πολύπλοκα και αμφίσημα, οι συμμετέχοντες αποφασίζουν «σε ποια περιοχή βρίσκονται» και ποιο δρόμο θα ακολουθήσουν ανάλογα με το εκάστοτε πλαίσιο. Αθροιζόμενες οι προσωπικές 'τοποθετήσεις' (επιλογές θέσης), σχηματίζουν μοτίβα, που αποτυπώνουν τις συλλογικές λύσεις ή τις στάσεις για κάθε ομάδα.

Έτσι, η ανταλλαγή απόψεων και η συσχέτιση των επίμαχων ζητημάτων ή προβλημάτων με τα τεταρτημόρια του μοντέλου, διευκολύνει την κατανόηση των βαθύτερων αξιών και στάσεων του συνομιλητή, που, αν και άρρητες, έχουν μεγάλη σημασία στην επίτευξη συναντίληψης.

Ορισμένες άλλες χρήσεις του μοντέλου αυτού είναι και οι εξής:

- Κατανόηση του νοήματος και της δυναμικής μετάβασης από μια περιοχή σε άλλη
- Διερεύνηση ωριμότητας και εφικτότητας σχεδίων οργανωσιακών αλλαγών
- Επισήμανση ομαδικών στερεοτύπων γύρω από σημαντικά ζητήματα
- Ανάδειξη εκπαιδευτικών αναγκών ενός οργανισμού σ' ένα βαθύτερο επίπεδο

- Ανάδειξη νέων οπτικών σχετικά με ένα εξεταζόμενο θέμα κλπ.

14. Users Panels: Πάνελ Χρηστών

Περιγραφή:

- Συχνές μικρές συναντήσεις χρηστών υπηρεσιών για σχετικά σχόλια

Πλεονεκτήματα	Μειονεκτήματα
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Μπορεί να οδηγήσει σε ισχυρό δίκτυο σχέσεων και γνωριμιών ▪ Η επαναλαμβανόμενη συμμετοχή των ίδιων μελών μπορεί να αναδείξει αποτελέσματα εξέλιξης ▪ Χρήσιμη διαδικασία για αναγνώριση και κατανόηση προβλημάτων 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Χρονοβόρα διαδικασία ▪ Απαιτείται δέσμευση των συμμετεχόντων ▪ Οι συμμετέχοντες δεν αντικατοπτρίζουν τον γενικότερο πληθυσμό

Σχόλια:

- ⇒ Οι συμμετέχοντες πρέπει να αντιπροσωπεύουν τους χρήστες των υπηρεσιών που εξετάζονται
- ⇒ Χρήσιμη διαδικασία για υπηρεσίες με διαπροσωπικό χαρακτήρα

15. Ηλεκτρονικά φόρουμ

Περιγραφή:

- Ηλεκτρονικές εφαρμογές για την πληροφόρηση και συζήτηση - αντιπαράθεση επί ενός ζητήματος κατ' αρχήν και για την λήψη μιας απόφασης μέσω ψηφοφορίας.
- Χρησιμοποιείται κυρίως όταν είναι επιθυμητή η ταυτόχρονη εμπλοκή μεγάλου αριθμού ατόμων σε μια συζήτηση (500 - 5.000 άτομα).
- Αν και είναι ανοικτά σε όλους τους πολίτες, είναι σημαντικό να γίνεται στοχευμένη επιλογή.

Πλεονεκτήματα	Μειονεκτήματα
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Χαμηλό κόστος δημοσιοποίησης ▪ Ευκαιρία προσέγγισης ευρέος κοινού ▪ Δυνατότητα προσαρμογής σε διαφορετικά ακροατήρια ▪ Διευκόλυνση ενσωμάτωσης βασικών πληροφοριών και συνδέσεων με άλλες πηγές ▪ Παρουσίαση πληροφοριών σε μη γραμμική non-linear μορφή ▪ Δυνατότητα ανίχνευσης συγκεκριμένων σημείων ▪ Χρήση πολυμέσων (βελτίωση 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Έλλειψη καθολικής πρόσβασης στο Διαδίκτυο ▪ Μικρή γνώση χρήσης ΗΥ από ορισμένες κοινωνικές ομάδες («ψηφιακό χάσμα») ▪ Τεχνικές δυσκολίες (ταχύτητες σύνδεσης, συμβατότητα εφαρμογών) ▪ Μικρή αποτελεσματικότητα απλών ανακοινώσεων στο διαδίκτυο ▪ Ανάγκη διαφορετικής δόμησης του ηλεκτρονικού υλικού, σε σχέση με το έντυπο ▪ Αύξηση κόστους λόγω ανάγκης

<p>διαδραστικότητας)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Δυνατότητα για βαθύτερη δέσμευση μέσω ηλεκτρονικών φόρουμ ή συνεδριών συνομιλίας ▪ Πολύ ευχάριστη, πολύ αποκαλυπτική ▪ Οικονομική δημοσίευση της ανατροφο-δότησης & ανάλυσης της διαβούλευσης 	<p>συμμόρφωσης με Οδηγίες για Προσβασιμότητα (W3C WAI)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Υποχρέωση εύκολης προσβασιμότητας των βασικών πληροφοριών για διαβούλευση ▪ Ανάγκη ανάλυσης αιτήσεων συμμετοχής & καταχωρημένων σχολίων εκτός σύνδεσης ▪ Ανάγκη σοβαρής σχεδίασης τρόπων διάδοσης και διατήρησης δεδομένων ▪ Ανάγκη ισορροπημένου συνδυασμού κλασικών μεθόδων και νέων τεχνολογιών
--	--

Μορφές:

- ✓ **Μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου:** επιτρέπει την υποβολή απαντήσεων σε μια διαδικασία διαβούλευσης απευθείας μέσω ιστότοπου.
- ✓ **Ηλεκτρονικά γραμματοκιβώτια:** δίνουν στους συμμετέχοντες τη δυνατότητα να στέλνουν σχόλια σε συμβουλευτικούς φορείς, είτε με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο είτε χρησιμοποιώντας μια φόρμα απάντησης στην ιστοσελίδα.
- ✓ **Λίστες emails2:** μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την κυκλοφορία των πληροφοριών διαβούλευσης σε προκαθορισμένες ομάδες ατόμων. (Η πρόσβαση στα στοιχεία μπορεί να είναι δύσκολη, αλλά εάν ένα συμβουλευτικό σώμα έχει συνεχή σχέση με τις ομάδες ατόμων, τότε πιθανό να υπάρχει εύκολη πρόσβαση στις λίστες επαφών).
- ✓ **Θεματικό Φόρουμ:** προβλέπει τη συμμετοχή σε φόρουμ συζητήσεων στο διαδίκτυο όπου μπορούν να προβληθούν τα σχόλια από άλλους συμμετέχοντες, επιτρέποντας έτσι στους συμμετέχοντες να απαντήσουν σε αυτές τις απόψεις, καθώς και στο αρχικό έγγραφο διαβούλευσης ή προτάσεις. Τα συμβουλευτικά όργανα μπορούν να χρησιμοποιούν διαμεσολαβητές ή συντονιστές για να εξασφαλίσουν ότι η συζήτηση παραμένει εντός συγκεκριμένων παραμέτρων ή για να προφυλάξει τη δημοσίευση δυσφημιστικών ή προσβλητικών παρατηρήσεων.
- ✓ **Διαδικτυακές συσκέψεις συνομιλίας:** αυτές επιτρέπουν στους συμμετέχοντες να ανταλλάσσουν απόψεις άμεσα, παίρνοντας έτσι τη μορφή μιας συζήτησης, (αντί της χρονικής καθυστέρησης που παρατηρείται στα φόρουμ). Οι συζητήσεις αυτές είναι χρήσιμες για την προώθηση μιας διαβούλευσης μέσω της παρουσίας, για παράδειγμα, του υπευθύνου στη συζήτηση. Η συμμετοχή στη συζήτηση μπορεί να περιορίζεται σε προεπιλεγμένα άτομα, είτε για να δομήσει τη συζήτηση είτε για να επιτρέψει μια πιο εντατική συζήτηση μεταξύ ειδικών εμπειρογνομόνων. Αυτή η μορφή θα μπορούσε ακόμα να επιτρέψει σε άλλους να δουν τη συζήτηση.
- ✓ **Online εστιασμένη ομάδα:** ηλεκτρονική διαβούλευση με αντιπροσωπευτική ομάδα, συνήθως σε συγκεκριμένα θέματα.
- ✓ **Έρευνες στο διαδίκτυο:** αυτή είναι απλώς μια ηλεκτρονική έκδοση μιας έρευνας και είναι χρήσιμη στη συλλογή πληροφοριών σχετικά με τις στάσεις και την ανατροφοδότηση σχετικά με θέματα έρευνας που ενδιαφέρουν τους πελάτες. Η αξία της στις διαβουλεύσεις βάσει πολιτικής μπορεί να είναι πιο περιορισμένη.

3.3.2. ΕΠΙΛΕΓΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΚΑΤΑΛΛΗΛΗ ΤΕΧΝΙΚΗ

Καθώς η επιλογή της κατάλληλης τεχνικής είναι ένα από τα πιο σημαντικά ζητήματα σε μια διαβούλευση, στους παρακάτω πίνακες παρουσιάζονται ορισμένες μέθοδοι και τεχνικές, ως οι πιο κατάλληλες, για κάθε κατηγορία διαβούλευσης, βάσει του βαθμού συμμετοχής, του πεδίου εφαρμογής και του βαθμού επίδρασης.⁴ Στους πίνακες που ακολουθούν περιλαμβάνονται και κάποιες κλασικές μέθοδοι που δεν αναφέρθηκαν προηγουμένως.

A) Οι πλέον κατάλληλες τεχνικές για κάθε επίπεδο συμμετοχής δημοτών, είναι εκείνες που έχουν τους περισσότερους χρωματιστούς κύκλους.

Τεχνικές \ Κατηγορίες διαβούλευσης	Ενημέρωση	Ανταλλαγή απόψεων	Συμμετοχή - Συνεργασία
Καμπάνια	● ● ●	○ ○ ○	○ ○ ○
Έκθεση	● ● ●	○ ○ ○	○ ○ ○
Τοπικός τύπος	● ● ●	○ ○ ○	○ ○ ○
Φυλλάδια newsletters +	● ● ●	○ ○ ○	○ ○ ○
Κυκλοφορία υλικών	● ● ●	○ ○ ○	○ ○ ○
Έρευνες	○ ○ ○	● ● ●	○ ○ ○
Δημόσιες συνελεύσεις	● ● ●	● ● ○	● ○ ○
Συνέδρια	● ● ●	● ● ○	● ○ ○
Επιλεγμένες επιτροπές	● ● ○	● ● ○	● ○ ○
Συμβουλευτική δημοσκόπηση	● ○ ○	● ● ●	● ○ ○
Πάνελ δημοτών	● ○ ○	● ● ●	● ○ ○
Workshops	● ● ○	● ● ●	● ● ○
Focus groups	● ○ ○	● ● ●	● ● ○
Open Space	○ ○ ○	● ● ●	● ● ○
Κοινωνικό όραμα	● ○ ○	● ● ●	● ● ○
Δημότες ένορκοι	● ● ○	● ● ●	● ● ○
World café	○ ○ ○	● ● ●	○ ○ ○
	○ ○ ○	● ● ●	○ ○ ○
	○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○

⁴ Οι κατάλληλες τεχνικές με βάση τις θεματικές κατηγορίες διαβούλευσης παρουσιάζονται στο επόμενο κεφάλαιο.

Β) Αναλόγως του συνδυασμού του πεδίου εφαρμογής και του βαθμού επίδρασης της διαβούλευσης, προτείνεται η επιλογή συγκεκριμένων τεχνικών:

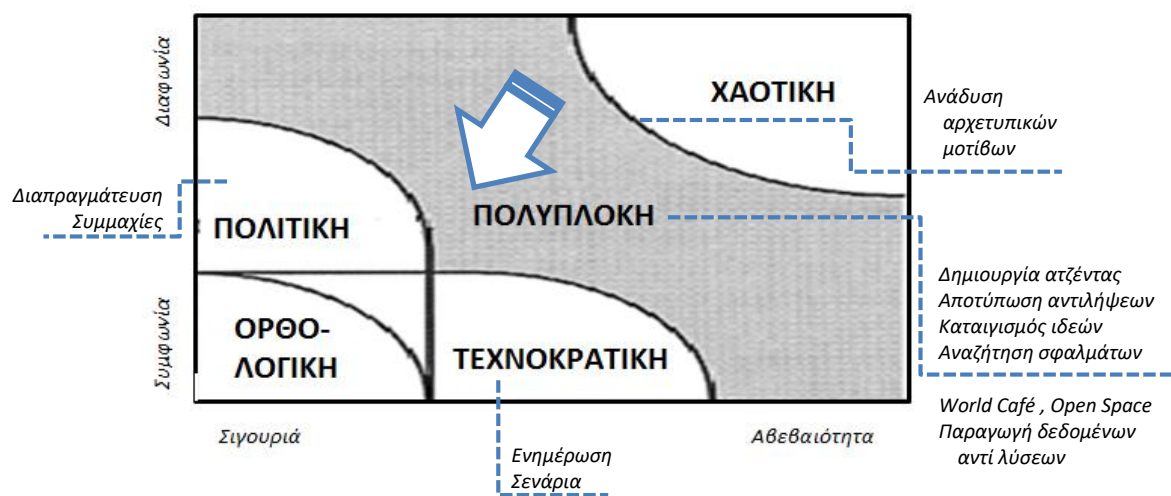
Επίπεδο: ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ	Δήμος	Κοινότητα	Δήμος	Κοινότητα
Τεχνική Διαβούλευσης	Μεγαλη Επίδρ.	Μεγαλη Επίδρ.	Μικρη επίδρ.	Μικρη επίδρ.
Απάντηση αλληλογραφίας	✓	✓	✓	✓
Επιστολή σε γραμματ/βωτιο		✓		
Άρθρο σε τοπικό τύπο	✓	✓	✓	
Δελτίο Τύπου	✓	✓		
Κουτί προτάσεων		✓		
Ενημέρωση μέσω web	✓	✓	✓	
Social media	✓			
Επίπεδο: ΑΝΤΑΛΛ. ΑΠΟΨ.	Δήμος	Κοινότητα	Δήμος	Κοινότητα
Τεχνική Διαβούλευσης	Μεγαλη επίδρ.	Μεγαλη επίδρ.	Μικρη επίδρ.	Μικρη επίδρ.
Απάντηση αλληλογραφίας	✓	✓	✓	✓
Επιστολή σε γραμματ/βωτιο		✓		
Άρθρο σε τοπικό τύπο	✓	✓	✓	
Δελτίο Τύπου	✓	✓		
Ενημέρωση μέσω web	✓	✓	✓	
Social media	✓	✓		
Πρόσκληση για προτάσεις σε ενδιαφερόμενους	✓			
Βάση δεδομένων όσων υποβάλλουν προτάσεις	✓	✓	✓	✓
Δημόσια έκθεση	✓			
Επίπεδο: ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	Δήμος	Κοινότητα	Δήμος	Κοινότητα
Τεχνική Διαβούλευσης	Μεγαλη επίδρ.	Μεγαλη επίδρ.	Μικρη επίδρ.	Μικρη επίδρ.
Απάντηση αλληλογραφίας	✓	✓	✓	✓
Επιστολή σε γραμματ/βωτιο		✓		
Άρθρο σε τοπικό τύπο	✓	✓	✓	
Δελτίο Τύπου	✓	✓		

Ενημέρωση μέσω web	✓	✓	✓	
Social media	✓	✓	✓	✓
Πρόσκληση για προτάσεις σε ενδιαφερόμενους	✓			
Βάση δεδομένων όσων υποβάλλουν προτάσεις	✓	✓	✓	✓
Δημόσια έκθεση	✓			
Συνάντηση με ενδιαφερόμενους.	✓	✓		
Social media	✓	✓	✓	
Απόψεις μελών κοινότητας	✓			
Δημόσια συζήτηση-συνεδρία	✓	✓	✓	

Επίπεδο: ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ	Δήμος	Κοινότητα	Δήμος	Κοινότητα
Τεχνική Διαβούλευσης	Μεγαλη Επίδρ.	Μεγαλη Επίδρ.	Μικρη επίδρ.	Μικρη επίδρ.
Απάντηση αλληλογραφίας	✓	✓	✓	✓
Φυλλάδιο	✓	✓	✓	✓
Επιστολή σε γραμματ/βωτιο		✓		
Άρθρο σε τοπικό τύπο	✓	✓	✓	
Δελτίο Τύπου	✓	✓		
Κουτί προτάσεων		✓		
Ενημέρωση μέσω web	✓	✓	✓	
Social media	✓	✓	✓	✓
Πρόσκληση για προτάσεις σε ενδιαφερόμενους	✓			
Βάση δεδομένων όσων υποβάλλουν προτάσεις	✓	✓	✓	✓
Δημόσια έκθεση	✓			
Συνάντηση με ενδιαφερόμενους	✓	✓		

Γ) Τέλος, μια ενδιαφέρουσα ταξινόμηση των διαφόρων τεχνικών είναι με βάση την εκτιμώμενη θέση της τρέχουσας κατάστασης ως προς τις περιοχές της Stacey Matrix (βλ. παράγραφο 2.1.2). Δηλαδή, αναλόγως του πόσο απέχει το αντικείμενο και το πλαίσιο μιας διαβούλευσης από την (πολιτική) συμφωνία και την (τεχνοκρατική) σιγουριά, προτείνεται η χρήση διαφορετικών τεχνικών, όπως φαίνεται στο παρακάτω διάγραμμα. Η συνολική πορεία που θα προκύψει από την αλληλουχία τους έχει πάντα κατεύθυνση προς τον έναν από τους δύο άξονες και προς την αρχή τους (δηλ την κάτω αριστερή γωνία). Παραδείγματος χάρη:

- Εάν υπάρχει μόνο πολιτική διαφωνία για τη σκοπιμότητα λήψης ενός (σαφούς) μέτρου, η λύση θα είναι αποτέλεσμα διαπραγμάτευσης & συμμαχιών, παρά γενικών συζητήσεων.
- Εάν υπάρχει διχογνωμία μόνο σε τεχνικό επίπεδο, ως προς το ποια λύση είναι καλύτερη, τότε πρέπει να προκρίνουμε την ενημέρωση και την εξέταση συγκεκριμένων σεναρίων.
- Εάν είμαστε στην πολύπλοκη ζώνη (δηλαδή μακριά από τη συμφωνία και τη σιγουριά), θα χρειαστούμε άλλες τεχνικές παραγωγής δεδομένων, ώστε να πάμε προς το (α) ή το (β).

4. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΑΡΧΙΚΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΜΙΑΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ

Τα αποτελέσματα μιας διαβούλευσης εξαρτώνται από ποικίλους παράγοντες, όπως, για παράδειγμα, οι συνθήκες μέσα στις οποίες διεξάγεται (κανονικότητα ή έκτακτη ανάγκη), το θέμα της, η εμπειρία των διοργανωτών, η αποδοχή της ως θεσμού από την κοινωνία, η σωστή τήρηση των διαδικασιών της στην πράξη κλπ.

Παρά την εκτεταμένη μελέτη ζητημάτων που αφορούν τη διαβούλευση, όπως αυτών που προαναφέρθηκαν, η αξιολόγηση της πρακτικής της είναι ακόμα σε πρωταρχικό στάδιο.⁵ Οι περισσότερες απόπειρες να μελετηθεί η αξιολόγηση της διαβούλευσης ακολουθούν μία προσέγγιση που στηρίζεται στην αποδοχή της διαφορετικότητας των στόχων των χρηστών, είναι δηλαδή *user-based*, τους οποίους και λαμβάνει πρωτίστως υπόψη.

Ο παρών Οδηγός ακολουθεί και αυτός την *user-based* προσέγγιση και επιπλέον προτείνει ότι η τελική αποτίμηση μιας διαβούλευσης πρέπει να λαμβάνει υπόψη – πέραν των αποτελεσμάτων – και την αρχική ωριμότητα του φορέα για διαβούλευση, αλλά και τις συνθήκες υπό τις οποίες αυτή διεξάγεται.

Τέλος, δεδομένης της «μικρής ηλικίας» της δημόσιας διαβούλευσης στη χώρα μας, κρίνεται σκόπιμο να χρησιμοποιούμε εφεξής τον όρο 'πλαίσιο αποτίμησης' αντί των όρων 'εργαλεία' ή 'μοντέλα' αξιολόγησης.

Για τον λόγο αυτό, θα περιγράψουμε κάθε τέτοιο πλαίσιο ως ένα **συνδυασμό α) κριτηρίων, β) μετρούμενων μεγεθών και γ) κανόνων**,⁶ βάσει των **οποίων** θα γίνεται η αποτίμηση μιας κατάστασης ή η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων.

4.1. ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗΣ ΤΗΣ ΩΡΙΜΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ

Η αρχική εκτίμηση της ωριμότητας ενός φορέα για διαβούλευση είναι πολύ σημαντικό ζήτημα, καθώς από αυτή εξαρτάται η δυνατότητα σωστής χρήσης εξειδικευμένων τεχνικών, χωρίς λάθη και αστοχίες.

Για την εκτίμησή της προτείνονται **τρία κριτήρια**:

- Η **εξοικείωση** του δήμου αλλά και της κοινωνίας με την πρακτική της διαβούλευσης αυτής καθεαυτής,
- Η **εμπειρία** των ατόμων που θα εμπλακούν στη διαδικασία της διαβούλευσης, ως προς τις τεχνικές που θα επιλεγούν προς χρήση και
- Η υπάρχουσα **συναντίληψη** ανάμεσα στους βασικούς συντελεστές επί του θέματος της διαβούλευσης

Πιο αναλυτικά:

1. Για το κριτήριο της εξοικείωσης, εισάγουμε δύο μεγέθη προς μέτρηση:

⁵ Assessing the Impacts of Public Participation: Concepts, Evidence, and Policy Implications

⁶ Κριτήριο: πχ εμπειρία

Μετρούμενο Μέγεθος: έτη (ενασχόλησης με τη διαβούλευση) ή φορές (που έγιναν διαβουλεύσεις)

Κανόνας: από 1-3 έτη (ή φορές): 10 μόρια, από 4 – 8 έτη / φορές: 20 μόρια κλπ

- 1.1. Ύπαρξη & έτη λειτουργίας Δημοτικής Επιτροπής Διαβούλευσης
- 1.2. Πλήθος δράσεων διαβούλευσης που έχουν γίνει την τελευταία δεκαετία

Κατόπιν ορίζουμε τα εύρη τιμών για κάθε μέγεθος, όπως ενδεικτικά φαίνεται παρακάτω:

Ύπαρξη & έτη λειτουργίας	Ναι	Όχι	Έτη
Πλήθος δράσεων διαβούλευσης	1-3	4-7	8+

Τέλος, θέτουμε απλούς κανόνες για εξαγωγή συμπερασμάτων, ανάλογα με το αποτέλεσμα. Παραδείγματος χάρη:

- ο συνδυασμός (ναι) και (1-3) δείχνει γραφειοκρατική αντίληψη της διαβούλευσης και άρα χαμηλή ωριμότητα
- ο συνδυασμός (όχι) και (8+) δείχνει ενδιαφέρον για τη διαβούλευση αυτή καθεαυτή κλπ

2. Για το κριτήριο της εμπειρίας, εισάγουμε 4 μεγέθη προς μέτρηση:

- 2.1. Πλήθος στελεχών ΟΤΑ με γνώσεις «Διαβούλευσης»
- 2.2. Ποικιλία μεθόδων που γνωρίζουν
- 2.3. Πλήθος δημοτών / εξωτ. συνεργατών με γνώσεις «Διαβούλευσης»
- 2.4. Ποικιλία μεθόδων που γνωρίζουν

Κατόπιν, ορίζουμε τα εύρη τιμών για κάθε μέγεθος, όπως ενδεικτικά φαίνεται παρακάτω:

Πλήθος στελεχών ΟΤΑ	0	1-2	3+
Ποικιλία μεθόδων	0-1	2-4	5+
Πλήθος δημοτών	0	1-2	3+
Ποικιλία μεθόδων	0-1	2-4	5+

Τέλος, θέτουμε απλούς κανόνες για εξαγωγή συμπερασμάτων, ανάλογα με το αποτέλεσμα. Για παράδειγμα, πάνω από τρία (3) στελέχη του δήμου με γνώση πάνω από πέντε (5) τεχνικών, σημαίνει πολύ καλή εμπειρία από πλευράς ΟΤΑ. Αν τα στοιχεία αυτά αφορούν τους δημότες (αντί τα στελέχη), τότε προφανώς ο δήμος δεν έχει αυτονομία.

3. Για το κριτήριο της συναντίληψης, εισάγουμε 4 μεγέθη προς μέτρηση:

- 3.1. Κοινωνική επίδραση: Πλήθος εμπλεκόμενων
- 3.2. Κοινωνική αποδοχή: Πόλωση συμφερόντων / απόψεων
- 3.3. Τεχνικές λύσεις: Πλήθος εναλλακτικών λύσεων
- 3.4. Τεχνικές λύσεις: Μεταξύ τους σύγκλιση / διάσταση

Κατόπιν, ορίζουμε τα εύρη τιμών για κάθε μέγεθος, όπως ενδεικτικά φαίνεται παρακάτω:

Μεγάλη κοινωνική επίδραση	1-5	6-10	11+
Πόλωση συμφερόντων	μικρή	μέτρια	μεγάλη
Πλήθος εναλλακτικών λύσεων	1-2	3-4	5+

Μεταξύ τους σύγκλιση / διάσταση	μικρή	μέτρια	μεγάλη
---------------------------------	-------	--------	--------

Τέλος, θέτουμε απλούς κανόνες για εξαγωγή συμπερασμάτων, ανάλογα με το αποτέλεσμα.

Παραδείγματος χάρη:

- ⇒ Ο συνδυασμός μεγάλης κοινωνικής πόλωσης και μικρής διάστασης μεταξύ εναλλακτικών τεχνικών λύσεων, οριοθετεί την περίπτωση σε συγκεκριμένη περιοχή πάνω στο τροποποιημένο μοντέλο του Stacey.
- ⇒ Επιπλέον, εάν οι ενδεικνυόμενες τεχνικές για την περιοχή αυτή είναι σε γνώση των στελεχών του ΟΤΑ, τότε η υπάρχουσα ωριμότητα για το εν λόγω ζήτημα είναι καλή.

4.2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

Ακολουθεί ένας κατάλογος ερωτήσεων που χρησιμεύει για τη συνολική αντίληψη και των έλεγχου της ορθής εφαρμογής των βημάτων της διαβούλευσης.

Φάση	Ερωτήματα ελέγχου διαδικασίας	Απάντηση
Προετοιμασία	Επιβεβαιώθηκε η ανάγκη για διαβούλευση;	
	Ορίστηκε η ομάδα υλοποίησης ;	
	Ανατέθηκαν ρόλοι και ευθύνες;	
	Συσχετίστηκε ο σκοπός της διαβούλευσης με το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα;	
	Προσδιορίστηκαν κριτήρια αξιολόγησης τα οποία συσχετίστηκαν με τον σκοπό;	
	Ακολουθήθηκε το χρονοδιάγραμμα;	
	Προσδιορίστηκαν τα εν δυνάμει μειονεκτήματα και πλεονεκτήματα της διαβούλευσης;	
	Προσδιορίστηκε ο ρόλος των ΜΜΕ; Εισήχθησαν κριτήρια καταγραφής και αξιολόγησης τα οποία συσχετίστηκαν με τον σκοπό;	
Σχεδίαση	Ορίστηκαν οι διάφορες τεχνικές που ταίριαζαν με τις περιστάσεις και τους συμμετέχοντες;	
	Δόθηκε αρκετός χρόνος στους συμμετέχοντες ώστε να προετοιμαστούν για την διαβούλευση;	
	Υπήρξαν σχέδια για κάθε δράση διαβούλευσης;	
Υλοποίηση	Μοιράστηκαν τις προσδοκίες οι συμμετέχοντες;	
	Οι διαμάχες που προέκυψαν είχαν προβλεφθεί; Ξεπεράστηκαν;	
	Ποιός-ά ανέλαβε το έργο της διευκόλυνσης της διαδικασίας;	

	Ήταν επιτυχής η διευκόλυνση αυτή;	
	Ήταν οι ενδιαφερόμενοι έτοιμοι να συμμετέχουν στις δραστηριότητες; Τους είχε δοθεί επαρκής πληροφόρηση;	
	Προβλέφθηκε η παρακολούθηση της διαδικασίας σαν μέρος του σχεδίου διαβούλευσης;	
	Οι τροποποιήσεις που έγιναν ήταν απαραίτητες και τελικά λειτούργησαν θετικά για τον σκοπό της διαβούλευσης;	
Αναφορά ευρημάτων	Η πληροφορία που προέκυψε ήταν χρήσιμη για την διαδικασία και την βελτίωση της διαβούλευσης;	
	Οι συμμετέχοντες ενημερώνονταν για τα ευρήματα κατά την διάρκεια της διαβούλευσης;	
	Είχε αποφασιστεί εκ των προτέρων πότε / σε ποιον / πώς να γίνεται;	
Αξιολόγηση	Η αξιολόγηση βασίστηκε σε δείκτες που είχαν εξ αρχής οριστεί;	
	Πόσο χρησιμοποιήθηκε στην λήψη της απόφασης η ανατροφοδότηση της πληροφορίας που ανακτήθηκε;	
	Μπορούν οι καλύτερες πρακτικές και η εμπειρία(lessons learned) να μοιραστούν με άλλους;	

4.3. ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΜΙΑΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ

Ο επόμενος πίνακας μπορεί να χρησιμοποιηθεί για μια on-going ή τελική αξιολόγηση, συνδέοντας στόχους, δείκτες και μέθοδο αξιολόγησης. Τα παραδείγματα που αναφέρονται είναι υποθετικά.

Ενδεικτικοί Στόχοι	Προτεινόμενοι Δείκτες (επίτευξης του στόχου)	Πιθανές Μέθοδοι αξιολόγησης αποτελέσματος
Κατανόηση από τον κόσμο ότι για τον εκσυγχρονισμό απαιτούνται αλλαγές	Μία ή δύο νέες καινοτόμες ιδέες αναπτύσσονται και εξερευνούνται	Παρατήρηση
Αύξηση της γνώσης μιας κανονιστικής διαδικασίας	Το 75% των συμμετεχόντων να αντιληφθούν τελικά την κανονιστική διαδικασία	Έρευνες - Ερωτηματολόγια - Συνεντεύξεις
Αύξηση του ποσοστού διαφορετικότητας των συμμετεχόντων στην διαδικασία	Να αναδυθούν νέοι οργανισμοί που αντιπροσωπεύουν ειδικές περιοχές ή θέματα Να διπλασιαστεί η αντιπροσώπευση μειονοτικών ομάδων, που δεν γνωρίζουν καλά τη γλώσσα	Οι συμμετέχοντες υπογράφουν σε κάθε συνεδρία
Αύξηση της γνώσης σε οικολογικά θέματα	Το 60% των συμμετεχόντων να μπορούν να περιγράψουν προκαθορισμένα οικολογικά θέματα	Έρευνες - Ερωτηματολόγια - Συνεντεύξεις
Αύξηση κατανόησης των θεμάτων ανάμεσα στους συμμετέχοντες	Το 15% των συμμετεχόντων να εκτιμούν τα ενδιαφέροντα των άλλων	Διεξαγωγή ασκήσεων πριν και μετά την ψηφοφορία
Διεξαγωγή συναντήσεων	Το 80% των συμμετεχόντων να θεωρούν ότι οι συναντήσεις είναι καλά οργανωμένες	Έρευνες - Ερωτηματολόγια - Συνεντεύξεις
Ενθάρρυνση για ανατροφοδότηση με πρόσθετη πληροφορία online	Να διπλασιαστεί ο αριθμός των ανταποκρίσεων μέσω υπολογιστή	Σύγκριση με άλλες online διαβουλεύσεις για το ίδιο θέμα Συγκεκριμένη προώθηση online διαβουλεύσεων.

4.4. ΈΝΤΥΠΑ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ & ΕΛΕΓΧΟΥ

Στις επόμενες παραγράφους παρουσιάζονται ορισμένα έντυπα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αποτύπωση της ωριμότητας ενός Ο.Τ.Α. και τον έλεγχο της ετοιμότητας για τη διενέργεια μιας διαβούλευσης, τη σχεδίαση και αποτίμηση της υλοποίησής της, την τήρηση πρακτικών κλπ.

4.4.1. ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΩΡΙΜΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ

Κριτήριο	Μέγεθος μέτρησης	Τιμές			Παρατηρήσεις
Εξοικείωση (συγκεκριμένου ΟΤΑ / κοινωνίας)					
Εξοικείωση με δράσεις διαβούλευσης	Ύπαρξη & λειτουργία Δημοτ. Επιτροπής Διαβούλευσης	Ναι ☐	Όχι ☐	Έτη	
	Πλήθος δράσεων διαβούλευσης	1-3 ☐	4-7 ☐	8+ ☐	
Εμπειρία (συγκεκριμένου ΟΤΑ)					
Εμπειρία στελεχών ΟΤΑ	Πλήθος στελεχών με γνώση διαβούλευσης	0 ☐	1-2 ☐	3+ ☐	
	Γνώση τεχνικών διαβούλ/σης				<i>Check μεθόδους</i>
	☐			
	☐			
	☐			
	☐			
	☐			
	☐			
.....	☐				
Εμπειρία συνεργατών	Πλήθος συνεργατών με γνώση διαβούλευσης	0 ☐	1-2 ☐	3+ ☐	
	Γνώση τεχνικών διαβούλευσης				<i>Check μεθόδους</i>
	☐			
	☐			
	☐			
	☐			
	☐			
	☐			
.....	☐				

Συναντίληψη (επί συγκεκριμένου θέματος)					
Σύγκλιση Κοινωνικών απόψεων	Πλήθος εμπλεκομένων	1-5 ☐	6-10 ☐	11+ ☐	
	Πόλωση συμφερόντων	Μικρή ☐	Μέτρια ☐	Μεγάλη ☐	
Σύγκλιση τεχνικών λύσεων	Πλήθος εναλλακτικών λύσεων	0 ☐	1-2 ☐	3+ ☐	
	Διάσταση μεταξύ τους (αρχικά)	Μικρή ☐	Μέτρια ☐	Μεγάλη ☐	

4.4.2. ΈΛΕΓΧΟΣ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑ ΜΙΑΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ

Ζητήματα προς εξέταση	Επιμέρους ερωτήματα
Πόσο σημαντική και επείγουσα είναι η διαβούλευση;	Κρισιμότητα : μεγάλη / μικρή Χαρακτήρας : επείγων / μη επείγων
Τι χρονικό ορίζοντα έχει ο σκοπός της;	Βραχυπρόθεσμος Μεσοπρόθεσμος
Ποιο είναι το θέμα της διαβούλευσης; Αντικείμενο & Ερωτήματα	Σε ποιά-ες κατηγορία-ες ανήκει; Ποιό είναι το συγκεκριμένο αντικείμενο; Ποιά ειδικά ερωτήματα πρέπει να απαντηθούν;
Χρονική διάρκεια	Πόση είναι η εκτιμώμενη διάρκεια της διαβούλευσης; Είναι διαθέσιμος τόσος χρόνος;
Χώρος διεξαγωγής	Ποιός είναι ο χώρος διεξαγωγής της; Επαρκεί;
Ομάδα υλοποίησης	Πόσα/ποιά πρόσωπα συμμετέχουν στην ομάδα της διαβούλευσης; Με ποιόν ρόλο και ποιά καθήκοντα; Επαρκούν;
Συμμετέχοντες (πλευρές)	Πόσο διαφορετική και αντιπροσωπευτική είναι οι σύνθεση των συμμετεχόντων; (χαρτογράφηση)
Αναμενόμενα αποτελέσματα	Ποιά είναι τα αποτελέσματα που αναμένουμε με την ολοκλήρωση της διαβούλευσης;
Πιθανά εμπόδια	Είναι η εκτιμώμενη ωριμότητα / ετοιμότητα του φορέα ικανή να φέρει σε πέρας τη διαβούλευση; Είναι πιθανό οι κυρίαρχες αντιλήψεις κάποιων πλευρών να δημιουργήσουν πρόβλημα στη διαδικασία;
Απαιτήσεις σε άυλα στοιχεία - εφόδια	Επαρκούν η εμπειρία και οι δεξιότητες & γνώσεις της ομάδας διαβούλευσης για τα σχέδια;

Απαιτήσεις σε προϋπολογισμό	Ποιές είναι οι απαιτήσεις σε Π/Υ – έχουν καλυφθεί;
Μοντέλο αξιολόγησης αποτελεσμάτων	Έχουν οριστεί τα κριτήρια, οι κανόνες και οι δείκτες αξιολόγησης και τα μέσα συλλογής δεδομένων
Δημοσιότητα	Ποιά είναι τα διατιθέμενα μέσα και ποιός ο ρόλος των τοπικών μέσων επικοινωνίας;
Επιλογή μεθόδων διαβούλευσης	Επελέγησαν οι τεχνικές διαβούλευσης; Είναι το προσωπικό σε γνώση τους;
Έλεγχος κάλυψης προϋποθέσεων	Οι προσκεκλημένοι μπορούν (είναι διαθέσιμοι) να προσέλθουν;
Πλάνο υλοποίησης / στάδιο	Υπάρχει αναλυτικό σχέδιο (πλάνο) υλοποίησης ανά στάδιο; Υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις;

4.4.3. ΣΧΕΔΙΑΣΗ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ

ΕΝΤΥΠΟ ΣΧΕΔΙΑΣΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ

Διοργανωτρια αρχή		Υπεύθυνος		π/γ:
Σκοπός		Συντονιστής		
Αντικείμενο		Γραμματέας		
		Άλλοι		
Κύρια σημεία	Συμμετέχοντες (εσωτ)	Συμμετέχοντες (εξωτ)	ΜΜΕ	
Πληροφοριακό υλικό που Αναμενόμενη ανατροφοδότηση		Στρατηγική συμμετοχής & επίλυσης συγκρούσεων		Αναμενόμενα αποτελέσματα
Τεχνικές Διαβούλευσης				Εκθεση
				Αξιολόγηση
Ορόσημα διαβούλευσης Αρχη		Μέσο	Τέλος	

4.4.4. ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ / ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

ΕΝΤΥΠΟ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ
Ημερομηνία: Τοποθεσία: Σκοπός συνάντησης: Ομάδα / Επιτροπή: Λίστα συμμετεχόντων:
Λίστα υλικών που διανεμήθηκαν - - - - -
Κύρια σημεία συζήτησης ○ ○ ○ ○ ○ ○
Αποφάσεις που λήφθηκαν 1. 2. 3. 4.
Επόμενα βήματα - - -
Επαφή

4.4.5. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΟΡΘΟΤΗΤΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΜΙΑΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ

Αντικείμενο	Κύριο Ερώτημα	Πηγές δεδομένων
1.Εφαρμογή και λειτουργία σχεδίου	Εφαρμόστηκε η διαβούλευση (το συμμετοχικό πρόγραμμα) όπως σχεδιάστηκε;	Αρχείο προγράμματος, προσωπικό προγράμματος
2.Οδηγίες και Πρότυπα	Οι οδηγίες, τα εγχειρίδια και τα πρότυπα του προγρ/τος δίνουν την απαραίτητη πληροφορία;	Αρχείο προγράμματος, προσωπικό προγράμματος
3.Οριοθέτηση αρμοδιοτήτων (προσωπικού & συμμετεχόντων)	Η οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων προσωπικού και συμμετεχόντων συνάδει με τη σχεδίαση του συμμετοχικού προγράμματος και καθιστά ομαλή την λειτουργία του;	Αρχείο προγράμματος, προσωπικό προγράμματος
4.Επάρκεια του προσωπικού	Ανταποκρίνεται ο αριθμός, η ιδιότητα, η ικανότητα του προσωπικού στις ανάγκες του συμμετοχικού προγράμματος;	Αρχείο προγράμματος, προσωπικό προγράμματος
5.Συντονισμός και εργασιακές σχέσεις - σχέσεις συνεργασίας;	Οι σχέσεις συνεργασίας ήταν αποτελεσματικές ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι του συμμετοχικού προγράμματος;	Αρχείο προγράμματος, προσωπικό προγράμματος, ενδιαφερόμενοι, δεδομένα από την παρατήρηση
6.Πρόσβαση	Οι εν δυνάμει συμμετέχοντες κατανοούν το πρόγραμμα και έχουν πρόσβαση στον χώρο διεξαγωγής του προγράμματος;	Συμμετέχοντες, προσωπικό προγράμματος
7. Διευκολυντές - Συντονιστές (facilitators)	Ήταν αποτελεσματικοί οι διευκολυντές κατά την διεξαγωγή του συμμετοχικού προγράμματος;	Συμμετέχοντες, προσωπικό του προγράμματος, δεδομένα από την παρατήρηση
8.Κατανόηση της διαδικασίας	Το προσωπικό του προγράμματος και οι συμμετέχοντες κατανοούν το πως λειτουργεί η διαβούλευση;	Συμμετέχοντες, προσωπικό του προγράμματος
9. Επιλογή θέματος	Συζητούνται τα κατάλληλα θέματα στο συμμετοχικό πρόγραμμα ;	Αρχείο
10. Γενικά και συγκεκριμένα συμπεράσματα	Ποια τα γενικά συμπεράσματα της διαβούλευσης; Ποια τα ειδικά συμπεράσματα σε σχέση με τους στόχους του;	Αρχείο
11. Ειδικά χαρακτηριστικά του προγράμματος	Ποια μοναδικά χαρακτηριστικά του συμμετοχικού προγράμματος πρέπει να αξιολογηθούν ;	Όλες οι πιθανές πηγές δεδομένων

4.5. ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Ολοκληρώνοντας το κεφάλαιο της Μεθοδολογίας και των τεχνικών μιας διαβούλευσης, μπορούμε να επαναλάβουμε τα σημαντικότερα σημεία:

Εάν ο στόχος μας είναι...	Επιλέγουμε...
να ενημερώσουμε τον κόσμο για μια επιλογή	ενημέρωση / πληροφόρηση
να ρωτήσουμε τη γνώμη του κόσμου για μια επιλογή	ανταλλαγή απόψεων
να αποτυπώσουμε τις ανάγκες του κόσμου για ένα θέμα	συμμετοχή / εμπλοκή
να διαμορφώσουμε μαζί με τον κόσμο μια λύση	συνεργασία

Οι συχνότερες κατηγορίες διαβούλευσης, αναλόγως του αντικειμένου, αφορούν:

Κατάρτιση Στρατηγικού Σχεδίου & Προϋπολογισμού

Εφαρμογή ενός χωροταξικού ανασχεδιασμού

Αποδοχή μιας πολιτικής επιλογής - αλλαγής στις κοινωνικές συνήθειες

Υιοθέτηση μιας τοπικής αλλαγής

Μια διαβούλευση, ανάλογα με το πεδίο εφαρμογής και τον βαθμό επίδρασης έχει:

Μεγάλη επίδραση σε όλο τον δήμο

Μεγάλη επίδραση σε μία κοινότητα

Μεγάλη επίδραση σε όλο τον δήμο

Μικρή επίδραση σε μία κοινότητα

Σε κάθε διαβούλευση υπάρχει μια αλληλουχία 5 φάσεων

Τα σημαντικότερα ζητήματα στη πορεία μιας διαβούλευσης είναι:

ΠΡΙΝ ΤΗ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ

Σκοπός & αντικείμενο

Διάρκεια & ερωτήματα

Συμμετέχοντες & τεχνικές

Απόφαση έναρξης

Δημοσιοποίηση υλικού

ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ

ΜΕΤΑ ΤΗ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ

Ανάλυση των απαντήσεων -
Δημοσιοποίηση των ευρημάτων

Ανασκόπηση της διαδικασίας
διαβούλευσης

Επιλέγουμε τις μεθόδους και τις τεχνικές διαβούλευσης ανάλογα με:

Τον βαθμό εμπλοκής των συμμετεχόντων

Το πεδίο εφαρμογής και τον βαθμό επίδρασης

Το αντικείμενο της διαβούλευσης

Η αξιολόγηση της διαβούλευσης περιλαμβάνει:

Την εκτίμηση της εξοικείωσης της κοινότητας με τις πρακτικές του θεσμού και της εμπειρίας του προσωπικού στις μεθόδους & τεχνικές

Τον έλεγχο της ορθής και άρτιας υλοποίησης της διαδικασίας

Την αποτίμηση των αποτελεσμάτων της διαβούλευσης

5. ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ

Παρουσιάζονται στη συνέχεια, ορισμένες περιπτώσεις διαβούλευσης για θέματα που συνήθως αντιμετωπίζει ένας Δήμος, δηλαδή **θέματα τοπικού χαρακτήρα**, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του, όπως:

1. Κατάρτιση του τετραετούς Στρατηγικού Σχεδίου (δημιουργία οράματος) και του Ετήσιου Προγράμματος Δράσης του Δήμου
2. Σχεδιασμός εκτεταμένης αστικής ανάπτυξης, με μεγάλες αναπτυξιακές ή οικιστικές επιπτώσεις
3. Δημιουργία δομών ή/και προγραμμάτων ένταξης ειδικών κοινωνικών ομάδων
4. Όροι και πλαίσιο παραχώρησης κοινόχρηστων υποδομών σε τοπικούς φορείς - Δημιουργία Δημοτικού Κανονισμού

Για κάθε μία, από τις περιπτώσεις αυτές, αναλύονται:

- τα χαρακτηριστικά τους (υπόβαθρο, βασικές πτυχές, κύριοι εμπλεκόμενοι),
- οι φάσεις, τα βήματα & οι προτεινόμενες τεχνικές διαβούλευσης και
- ενδεικτικές δράσεις διάχυσης των αποτελεσμάτων τους.

Οι περιπτώσεις αυτές είναι προφανώς διαφορετικές μεταξύ τους και περαιτέρω διαφοροποιήσεις προκύπτουν, αν ληφθεί υπόψη και ο βαθμός ωριμότητας κάθε δήμου, σε σχέση με τη διαβούλευση. Εξαρτάται δηλαδή από την εξοικείωση της τοπικής κοινωνίας με τη λογική και τη σκοπιμότητα του διαλόγου, αλλά και την εμπειρία του υπηρεσιακού μηχανισμού σχετικά με τις (κατάλληλες) διαδικασίες υλοποίησής της.

Έτσι, είναι προφανές ότι κάθε δημοτική αρχή που θα κληθεί να αντιμετωπίσει κάποια περίπτωση που απαιτεί διαβούλευση, θα το κάνει με διαφορετικό τρόπο. Και εδώ ακριβώς πρέπει να αναφερθεί ότι, πέραν της προαναφερθείσας «ωριμότητας», υπάρχουν δύο ακόμα παράμετροι, που καθορίζουν τη στάση μιας δημοτικής αρχής ως προς τη διαβούλευση. Αυτές είναι:

- ⇒ η **ουσιαστική επιθυμία και πρόθεση της δημοτικής αρχής** να διαβουλευτεί και όχι να ελέγξει το αποτέλεσμα και
- ⇒ η **έκταση που επιθυμεί να δώσει στη διαβούλευση**, δηλαδή το βαθμό στον οποίο επιθυμεί να εμπλέξει τους τοπικούς συντελεστές (stakeholders).

Τα παραπάνω σχετίζονται με την ισχύ και την ικανότητα, που η δημοτική αρχή (εκτιμά πως) έχει, για να φέρει σε πέρας το υπό διαβούλευση έργο.

Στις παρακάτω σελίδες **δεν** θα γίνει ιδιαίτερη αναφορά στη «συνηθισμένη» διαβούλευση. Αντιθέτως, θα γίνει προσπάθεια να παρουσιαστούν, όσο το δυνατόν εκτενέστερα, μη συνήθεις (unusual) πρακτικές, που κρίνονται κατάλληλες για την κάθε περίπτωση.

5.1. ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ & ΕΤΗΣΙΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΔΡΑΣΗΣ

Προϋπόθεση για την εκπόνηση του 4ετούς Επιχειρησιακού Προγράμματος ενός Δήμου είναι η δημιουργία του Στρατηγικού Σχεδίου, στη βάση ενός οράματος για την περιοχή και με χρονικό ορίζοντα σαφώς μεγαλύτερο της 4ετούς θητείας μιας δημοτικής αρχής. Από την άλλη, παράγωγα του Επιχειρησιακού Προγράμματος είναι τα Ετήσια Προγράμματα Δράσης και τα Τεχνικά Προγράμματα του Δήμου, που το εξειδικεύουν και το απεικονίζουν στους ετήσιους Προϋπολογισμούς. Βάσει του θεσμικού πλαισίου, το στρατηγικό σχέδιο, πριν την ψήφισή του, τίθεται σε διαδικασία δημόσιας διαβούλευσης. Επίσης, διαδικασίες διαβούλευσης προβλέπονται και κατά τη σύνταξη του Ετήσιου Προγράμματος Δράσης.

Για τον λόγο αυτό, **θα παρουσιαστούν στη συνέχεια, δύο εναλλακτικές μέθοδοι, που αφορούν τη σύνταξη του στρατηγικού και του ΕΠΔ.**

- Η μία εξ αυτών αφορά στη **δημιουργία κοινού οράματος** από τους εμπλεκόμενους συντελεστές, μια διαδικασία κρίσιμη και ίσως δύσκολη, καθώς, το κοινό όραμα θα πρέπει να είναι πραγματικά κοινό (αφού, λόγω του Ν. 3852/10, η πλειοψηφία που θα χρειαστεί η δημοτική αρχή για την έγκρισή του, δεν είναι δεδομένη).
- Η δεύτερη αφορά στη μέθοδο **επιλογής των έργων**, που τα Τοπικά Συμβούλια προτείνουν για ένταξη στο Ετήσιο Πρόγραμμα Δράσης & το Τεχνικό Πρόγραμμα του Δήμου.

5.1.1. ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΟΡΑΜΑΤΟΣ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

α. Το πλαίσιο, οι δυσκολίες και οι εμπλεκόμενοι

Το πλαίσιο	Κατά τη σύνταξη του στρατηγικού σχεδίου γίνεται η ανάλυση του περιβάλλοντος λειτουργίας του δήμου, η αξιολόγηση των υφισταμένων συνθηκών και η αποτύπωση του πραγματικού προφίλ και των δυνατοτήτων & ελλειμμάτων του δημοτικού μηχανισμού αλλά και της τοπικής κοινωνίας. Στόχος είναι η διατύπωση ενός οράματος που θα αποτυπώνει τη μελλοντική επιθυμητή εικόνα της περιοχής, βάσει των πολιτικών και αναπτυξιακών επιλογών της διοίκησης του δήμου.
Οι δυσκολίες	Καθώς το τελικό αποτέλεσμα δεν καθορίζεται μόνο από δημογραφικά και στατιστικά στοιχεία, η διαφορετική ερμηνεία της πραγματικότητας και η ποικιλία των προσδοκιών των κοινωνικών συντελεστών ενός τόπου (γνωστή ως «κοινωνική πολυπλοκότητα») επιδρά καθοριστικά στη αξιολόγηση των δυνατοτήτων, των ευκαιριών και των δυσκολιών και δυσχεραίνει τη διαμόρφωση ενός κοινού οράματος. Επιπροσθέτως, ο ανταγωνισμός μεταξύ διαφορετικών στόχων (που, κατά κανόνα, έχουν οι διαφορετικές πλευρές ενός Δ.Σ.), οδηγεί σε κατακερματισμούς αντί ενός συνεκτικού οράματος. Τέλος, πρέπει να συνυπολογιστούν και οι αδυναμίες των συνήθως χρησιμοποιούμενων μεθόδων συλλογής και αποτίμησης δεδομένων (υποκειμενικότητα ερευνητή και επιρροή του από τις κεντρικές επιλογές της διοίκησης) που συχνά δυσκολεύουν και περιορίζουν ένα κοινό και χωρίς αποκλεισμούς όραμα. Επομένως, η αναζήτηση και διατύπωση κοινού οράματος πρέπει να ακολουθήσει άλλο 'μονοπάτι'. Το πρόβλημα έρχεται να αντιμετωπίσει η συμμετοχική μέθοδος που ακολουθεί και που στοχεύει στη σύνθεση των διαφορετικών οπτικών.
Οι εμπλεκόμενοι	<ul style="list-style-type: none"> • αιρετοί (δημοτικοί και τοπικοί σύμβουλοι) • υπηρεσιακοί παράγοντες, • εκπρόσωποι φορέων, • επαγγελματίες & επιχειρηματίες και • δημότες.

β. Φάσεις, βήματα και παραδοτέα της προτεινόμενης διαδικασίας

Η προτεινόμενη διαδικασία διαβούλευσης συντελείται σε τρεις φάσεις. Ο στόχος, τα βήματα, τα παραδοτέα και οι κίνδυνοι ανά φάση παρουσιάζονται ακολούθως:

Φάση 1	Ενημέρωση των ενδιαφερομένων συντελεστών
Στόχος	Διάθεση στους ενδιαφερόμενους των φυσικών, δημογραφικών και στατιστικών στοιχείων που συνιστούν το προφίλ του δήμου

Βήματα	<ul style="list-style-type: none"> – συλλογή των προβλεπόμενων δεδομένων και στοιχείων, – ανάρτηση σε ειδικό χώρο στην ιστοσελίδα του δήμου, – πρόσκληση ενδιαφέροντος των ενδιαφερομένων να εμπλακούν εξ αρχής στη διαδικασία και – εξασφάλιση πρόσβασής τους στα δεδομένα
Παραδοτέο	Υλικό σε έντυπη / ηλεκτρονική μορφή, με το βασικό περιεχόμενο των προβλεπόμενων Εντύπων του Επιχειρησιακού Σχεδίου, που αποτυπώνουν τα βασικά χαρακτηριστικά της περιοχής, τον υφιστάμενο σχεδιασμό, τη στρατηγική και τις προτεραιότητες και ότι σχετικό επηρεάζει τη διάρθρωση & ανάπτυξη του χώρου.
Παγίδα	Υπερβολική πληροφόρηση ή υπεραπλουστευμένα συμπεράσματα
Φάση 2	Αναζητώντας το κοινό όραμα
Στόχος	Η από κοινού (από τους κοινωνικούς συντελεστές) κατανόηση των πλεονεκτημάτων & ελλειμμάτων του τόπου και η επισήμανση των σημείων σύγκλισης ανάμεσα στις υπάρχουσες ευκαιρίες του τόπου και το κρυμμένο δυναμικό του πληθυσμού του.
Βήματα	Μέσα από βιωματικά εργαστήρια, που διοργανώνει η Ομάδα της Διαβούλευσης, με έμπειρους εισηγητές, σε κατάλληλο χώρο και με τη συμμετοχή των εμπλεκόμενων συντελεστών / ενδιαφερομένων για το θέμα, θα επιχειρηθεί η ανάδυση ενός κοινού οράματος.
Παραδοτέο	α) τα συμπεράσματα ενός εναλλακτικού - συμμετοχικού “SWOT” και β) τα συγκεκριμένα φυσικά πλεονεκτήματα που έχουν γίνει κατανοητά (και άρα αξιοποιήσιμα) από το κοινωνικό και οικονομικό δυναμικό
Παγίδα	Διολίσθηση σε τυπική υλοποίηση της διαδικασίας (κλασικό SWOT)
Φάση 3	Αποκρυστάλλωση και διατύπωση οράματος
Στόχος	Διατύπωση ενός ρεαλιστικού οράματος, από τεχνοκρατικής πλευράς και αποδοχή του από ευρύτερες πολιτικές δυνάμεις
Βήματα	Κριτική επανεκτίμηση ανέφικτων ή αδύναμων σημείων – τελική διατύπωση οράματος – έγκριση από δημοτική αρχή – προώθηση στο ΔΣ
Παραδοτέο	Εγκεκριμένο κείμενο παρουσίασης του οράματος και της στρατηγικής του δήμου με μέγιστη πολιτική δέσμευση
Παγίδα	Λογική συμβιβασμού αντί σύνθεσης σε περιπτώσεις ‘ενοχλητικών’ ή ‘αταίριαστων’ σημείων

γ. Προτεινόμενες τεχνικές & δράσεις – ενδεικτικοί τρόποι δημοσιοποίησης

Οι προτεινόμενες τεχνικές διαβούλευσης και οι προτεινόμενες ενέργειες δημοσιοποίησης για την προσέλκυση, ενημέρωση, συμμετοχή των εμπλεκόμενων, είναι, ανά φάση, οι εξής:

Φάση 1	Ενημέρωση των ενδιαφερομένων συντελεστών
	<ul style="list-style-type: none"> • Διάθεση ενημερωτικού υλικού μέσω διαδικτύου ή σε προσβάσιμους δημοτικούς χώρους • Παροχή διευκρινίσεων σε ερωτήσεις μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας ή άμεσης επικοινωνίας
Δημοσιοποίηση	<ul style="list-style-type: none"> • Ενημέρωση για τη διαβούλευση μέσω δελτίων τύπου, τοπικών ΜΜΕ κλπ
Φάση 2	Αναζητώντας το κοινό όραμα
	<ul style="list-style-type: none"> • Διερευνητικά εργαστήρια (βιωματικού χαρακτήρα) • Εξειδικευμένο λογισμικό έρευνας
Δημοσιοποίηση	<ul style="list-style-type: none"> • Πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος για τη συμμετοχή στα εργαστήρια • Ανάρτηση τελικού σχεδίου στο διαδίκτυο
Φάση 3	Αποκρυστάλλωση και διατύπωση οράματος
	<ul style="list-style-type: none"> • Πάνελ ειδικών (διάλογος ή debate) • World café
Δημοσιοποίηση	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάρτηση αποτελέσματος σε τοπικό τύπο, site δήμου κλπ

5.1.2. ΕΤΗΣΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ

α. Το πλαίσιο, οι δυσκολίες και οι εμπλεκόμενοι

Πλαίσιο	<p>Τα Ετήσια Προγράμματα Δράσης συντάσσονται στο τέλος κάθε έτους και περιλαμβάνουν το σύνολο των έργων και δράσεων που θα υλοποιήσει ο Δήμος. Συμπεριλαμβάνουν το Τεχνικό Πρόγραμμα και αποτελούν τη βάση για την κατάρτιση του Προϋπολογισμού του επόμενου έτους. Για τη σύνταξή τους καταθέτουν τις προτάσεις τους, τόσο οι Υπηρεσίες των Δήμων όσο και τα Τοπικά και Δημοτικά Συμβούλια.</p> <p>Το βασικό ζητούμενο είναι να αξιοποιηθεί η συλλογική γνώση και εμπειρία (που υπάρχει κυρίως περιφερειακά), ώστε να δημιουργηθεί από κοινού μια συγκεκριμένη λίστα στόχων και εργασιών, που θα ξεκινήσουν ή / και θα ολοκληρωθούν σε μια δεδομένη ετήσια διάρκεια. Έτσι, το ΕΠΔ θα μπορέσει να παράσχει αξιόπιστες πληροφορίες σε ένα δυναμικό εργαλείο αυτό-αξιολόγησης).</p>
Οι δυσκολίες	<p>Πολύ συχνά, τα προτεινόμενα από τα / στα Τοπικά και Δημοτικά Συμβούλια έργα χαρακτηρίζονται από προσωρινή ή / και αποσπασματική λογική, εξ αιτίας της οποίας δυσκολεύονται να ενταχθούν στην λογική και διαδικασία προγραμματισμού του Δήμου.</p> <p>Επίσης, αναλόγως του χρονικού σημείου της δημοκρατικής θητείας, συχνά κυριαρχούν έργα - «ουρές» προηγούμενων περιόδων (που έμειναν ανενεργά και πλέον μπορεί να είναι ανεπίκαιρα) ή και έργα με αμφίβολη σκοπιμότητα ή ημερομηνία λήξης, που προκρίνονται για λόγους εντυπωσιασμού.</p>
Εμπλεκόμενοι	<ul style="list-style-type: none">• Αρμόδιοι Αντιδήμαρχοι,• εντεταλμένοι σύμβουλοι σχετικοί με το θέμα,• εξωτερικός σύμβουλος και• εκπρόσωποι φορέων (προαιρετικά) και χρήστες

β. Φάσεις, βήματα και παραδοτέα της προτεινόμενης διαδικασίας

Φάση 1	Από τις ανάγκες στις ιεραρχημένες ενέργειες
Στόχος	Επισήμανση και καταγραφή των πιο σημαντικών αναγκών / επειγόντων προβλημάτων και των απαραίτητων ενεργειών, με βάση τη συλλογική ευφυΐα και εμπειρία.
Βήματα	Στη διάρκεια ενός εργαστηρίου (1,5 – ωρών), οι συμμετέχοντες ⁷ συζητούν και καταγράφουν τα σημαντικότερα ή πιο επείγοντα προβλήματα του Δήμου και τις απαιτούμενες εργασίες για την αντιμετώπιση καθενός από αυτά. Στη συνέχεια, χαρακτηρίζουν κάθε

⁷ Συνήθως στην α' φάση είναι: μέλη εθελοντικών ή άτυπων συμβουλευτικών ομάδων ή εκπρόσωποι φορέων, σχετικών με το θέμα που διερευνάται, ενώ στην β' φάση είναι: αιρετοί, ειδικοί συνεργάτες, υπηρεσιακοί παράγοντες και εκπρόσωποι των συμμετεχόντων στην α' φάση.

	πρόβλημα ως προς την σημαντικότητα ή και τον βαθμό του επείγοντος που πιστεύουν ότι έχει και μετά, κάνουν το ίδιο για κάθε μια από τις ενέργειες, ανάλογα με την ευκολία έναρξης & την ταχύτητα ολοκλήρωσής τους.
Παραδοτέο	Ιεραρχημένος πίνακας προβλημάτων - αναγκών (κατά σπουδαιότητα) και ενεργειών (κατά ταχύτητα ολοκλήρωσης)
Παγίδα	Μεγάλες λίστες, μη διαχειρίσιμες.
Φάση 2	Αξιολόγηση και ένταξη προτεινόμενων έργων στο ΕΠΔ
Στόχος	Ιεραρχημένος και αξιολογημένος κατάλογος έργων που θα υποβληθούν προς υλοποίηση στα πλαίσια του ΕΠΔ
Βήματα	Εργαστήρια, πάνελ ειδικών & ενδιαφερομένων
Παραδοτέο	Ιεραρχημένο πλάνο εργασιών
Παγίδα	Παρεμβολές άλλων έργων από κεντρική διοίκηση, που οδηγεί στην αλλοίωση των τοπικών αναγκών

γ. Προτεινόμενες τεχνικές & δράσεις – ενδεικτικοί τρόποι δημοσιοποίησης

Φάση 1	
	Εργαστήρια με τη συμμετοχή 5-10 ατόμων (μελών εθελοντικών άτυπων ή συμβουλευτικών ομάδων ή εκπροσώπων φορέων, σχετικών με το θέμα που διερευνάται και σχετικών με συγκεκριμένο κάθε φορά τομέα υπηρεσιών του δήμου (π.χ. θέματα πολιτισμού, αθλητισμού, παιδείας, κοινωνικής πολιτικής κ.λπ.).
Δημοσιοποίηση	Πρόσκληση εκδήλωση ενδιαφέροντος, ενημέρωση φορέων μέσω τοπικού τύπου και ΜΜΕ και ειδικές προσκλήσεις σε πρόσωπα κλειδιά
Φάση 2	
	Εργαστήρια όπως στην προηγούμενη φάση, αλλά με διαφορετική σύνθεση (αιρετοί, υπηρεσιακοί και σύμβουλοι – μέλη ομάδων εργασίας προηγούμενης φάσης)
Δημοσιοποίηση	Πρόσκληση εκδήλωση ενδιαφέροντος, ενημέρωση φορέων μέσω τοπικού τύπου και ΜΜΕ και ειδικές προσκλήσεις σε πρόσωπα κλειδιά

5.2. ΕΚΤΕΤΑΜΕΝΗ ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗ / ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ ΕΡΓΟ ΥΠΟΔΟΜΗΣ

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται περιπτώσεις σημαντικών παρεμβάσεων στο αστικό ή/και φυσικό περιβάλλον, με έντονα αναπτυξιακό χαρακτήρα, που εκτιμάται ότι θα επιφέρουν σημαντικές οικονομικές επιπτώσεις σε μεγάλο μέρος του πληθυσμού ενός δήμου. Τέτοιες παρεμβάσεις μπορεί, ενδεικτικά, να είναι:

- Δημιουργία μεγάλου εμπορικού κέντρου (τύπου mall) ή μαρίνας / μικρού λιμανιού ή κοινόχρηστης τουριστικής υποδομής
- Αξιοποίηση ενός ανεκμετάλλετου φυσικού πόρου (π.χ. λατομείου, λίμνης, ορεινού όγκου κ.λπ.)
- Κατασκευή έργου υποδομής με σημαντικές επιπτώσεις στην οικονομία και την καθημερινότητα των κατοίκων (πχ διαπλάτυνση κεντρικών οδικών αρτηριών, αντιμετώπιση κυκλοφοριακού προβλήματος κλπ)

Παρουσιάζεται στη συνέχεια ένα υποθετικό παράδειγμα ενός μικρού νησιού, το οποίο αποτελεί μεν τουριστικό προορισμό αλλά τα τελευταία χρόνια η τουριστική ζήτηση παρουσιάζει μείωση.

α. Το πλαίσιο, οι δυσκολίες και οι εμπλεκόμενοι

Πλαίσιο	Η δημοτική αρχή εξετάζει την κατασκευή ενός μικρού λιμανιού, που σε περίοδο οικονομικής κρίσης, θα χρησιμοποιηθεί σαν πύλη εισερχόμενου τουρισμού και για τον σκοπό αυτό θέτει το θέμα σε διαβούλευση, προκειμένου να μεγιστοποιήσει την απαραίτητη κοινωνική συναίνεση και υποστήριξη.
Οι δυσκολίες	<ul style="list-style-type: none">• Επιπτώσεις στο φυσικό και θαλάσσιο περιβάλλον• Επιβάρυνση κυκλοφοριακού προβλήματος (με τα πούλμαν)• Κόστος έργου και πηγή χρηματοδότησης• Ωφελούμενοι έργου – εκτίμηση ποσοτικών στοιχείων
Εμπλεκόμενοι	<ul style="list-style-type: none">• Τοπικοί επαγγελματίες (ιδίως στον χώρο του τουρισμού)• Τουριστικοί πράκτορες ευρύτερης περιοχής• Τοπικά συμβούλια• Μελετητές – εμπειρογνώμονες• Κάτοικοι

β. Φάσεις, βήματα και παραδοτέα της προτεινόμενης διαδικασίας

Φάση 1	Προσδιορισμός του (κατ' αρχήν) πλαισίου του έργου
Στόχος	Σκιαγράφηση της βασικής ανάγκης / οράματος πίσω από το έργο
Βήματα	<ul style="list-style-type: none"> • Αρχική ενημέρωση προθέσεων / προοπτικών • Προετοιμασία της διαβούλευσης
Παραδοτέο	<ul style="list-style-type: none"> • Αναμενόμενα οφέλη & πιθανά προβλήματα • Αξίες και κριτήρια αξιολόγησης της διαβούλευσης
Παγίδα	Μη αντιπροσωπευτική επιλογή των συμμετεχόντων
Φάση 2	Δημιουργία λίστας συμβατών και βιώσιμων επιλογών⁸
Στόχος	Συλλογή ειδικής και εξειδικευμένης γνώσης από ομάδα ειδικών
Βήματα	<ul style="list-style-type: none"> • Αξιολόγηση ενδεχόμενων κινδύνων • Συζήτηση επί εναλλακτικών λύσεων
Παραδοτέο	Λίστα εναλλακτικών εφικτών επιλογών
Παγίδα	Ασυμβατότητα παραδοτέων των 2 φάσεων
Φάση 3	Έλεγχος συμβατότητας προτεινόμενων λύσεων και οράματος
Στόχος	Εναλλακτικές λύσεις (για την επένδυση) συμβατές με αρχικό όραμα - ή επιστροφή στη 1^η φάση
Βήματα	Εξασφάλιση αντιπροσωπευτικότητας ομάδας, Δημιουργία σαφούς παρουσίασης, Επιδίωξη αξιοπιστίας απόφασης
Παραδοτέο	Σύντομη λίστα (Short list) αποδεκτών λύσεων
Παγίδα	Απόπειρα επιβολής προειλημμένων αποφάσεων
Φάση 4	Ενημέρωση κοινότητας
Στόχος	Διάχυση πληροφορίας σε ενδιαφερόμενους – Αξιολόγηση διαβούλευσης σύμφωνα με αρχικά κριτήρια
Βήματα	Λαϊκές συνελεύσεις Πάνελ Ενημέρωση μέσω διαδικτύου / τοπικών ΜΜΕ
Παραδοτέο	Όλοι ενήμεροι για την τελική απόφαση και οι αποφασίζοντες υπόλογοι των επιλογών τους
Παγίδα	Απόπειρα χειραγώγησης

⁸ Επιλογές συμβατές ως προς τα φυσικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά του τόπου, αλλά και τους οικονομικούς στόχους και περιορισμούς της επένδυσης - και άρα επιλογές βιώσιμες.

γ. Προτεινόμενες τεχνικές & δράσεις – ενδεικτικοί τρόποι δημοσιοποίησης

Φάση 1	Προσδιορισμός του (κατ' αρχήν) πλαισίου του έργου
	Πάνελ ειδικών & τοπικών εκπροσώπων Εργαστήρια διαλόγου με ενδιαφερόμενους
Δημοσιοποίηση	Πρόσκληση συμμετοχής - Ανακοινώσεις στο διαδίκτυο και τοπικά ΜΜΕ
Φάση 2	Δημιουργία λίστας συμβατών και βιώσιμων επιλογών
	Εργαστήρια ή/και πάνελ με ειδικούς, Λαϊκές συνελεύσεις
Δημοσιοποίηση	Πρόσκληση συμμετοχής - Ανακοινώσεις στο διαδίκτυο και τοπικά ΜΜΕ
Φάση 3	Έλεγχος συμβατότητας προτεινόμενων λύσεων και οράματος
	Εργαστήρια ή πάνελ με κατοίκους
Δημοσιοποίηση	Πρόσκληση συμμετοχής - Ανακοινώσεις στο διαδίκτυο και τοπικά ΜΜΕ
Φάση 4	Ενημέρωση κοινότητας
	Δημόσιες συναντήσεις, δημοψήφισμα, κλπ.
Δημοσιοποίηση	Πρόσκληση συμμετοχής - Ανακοινώσεις στο διαδίκτυο και τοπικά ΜΜΕ

5.3. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΔΟΜΩΝ/ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΕΝΤΑΞΗΣ ΕΙΔΙΚΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ

Περιλαμβάνονται περιπτώσεις δημιουργίας μιας κοινωνικής δομής ένταξης για ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες ή/και υλοποίησης ενός σχετικού προγράμματος, δηλαδή ενέργειες που εκτιμάται ότι ίσως ενεργοποιήσουν υπάρχουσες -έστω και λανθάνουσες- κοινωνικές προκαταλήψεις. Τέτοιες παρεμβάσεις είναι, ενδεικτικά, οι εξής:

- Κέντρο αποτοξίνωσης / αποκατάστασης εξαρτημένων ατόμων
- Κέντρο υποδοχής / φιλοξενίας προσφύγων / μεταναστών
- Πρόγραμμα επανένταξης αποφυλακισμένων.

Στο υποθετικό παράδειγμα που ακολουθεί, ο δήμος αποφασίζει να διαβουλευτεί με τους ενδιαφερόμενους φορείς και τους δημότες του, με σκοπό την εξεύρεση της καλύτερης δυνατής λύσης για την ικανοποίηση της ανάγκης δημιουργίας κοινωνικής δομής.

1. Το πλαίσιο, οι δυσκολίες και οι εμπλεκόμενοι

Πλαίσιο (κοινό ψυχολογικό υπόβαθρο)	Οι ανάγκες κοινωνικής αλληλεγγύης και ενσωμάτωσης αυξάνονται όλο και περισσότερο – ιδίως λόγω της οικονομικής κρίσης της τελευταίας δεκαετίας – και παράγουν όλο και περισσότερα αποκλεισμένα άτομα. Όμως, η ευαισθητοποίηση ενός σημαντικού μέρους της κοινωνίας εμποδίζεται συχνά από την αποξένωση και αντίθεση που παράγει η λογική NIMBY (not in my back yard): αν και επιφανειακά συμφωνεί κάποιος με ένα μέτρο πολιτικής ορθότητας, προτείνει το βάρος του (και το κόστος του) να το επωμιστούν κάποιοι άλλοι και αλλού.
Οι δυσκολίες	Η παραδοχή αυτής της αντίφασης και της αντίθεσης δεν είναι πάντα εύκολη υπόθεση, λόγω του φόβου της κοινωνικής επίκρισης. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την προσπάθεια εκλογίκευσης των (παντοδύναμων) στερεοτύπων, γεγονός που δυσκολεύει την προσέγγιση του βαθύτερου ψυχολογικού υποβάθρου και τη διατύπωση του πραγματικού προβλήματος.
Εμπλεκόμενοι	<ul style="list-style-type: none"> • Άτομα φιλοξενούμενα στη δομή / ωφελούμενα από το πρόγραμμα • Συγγενείς τους και μέλη υποστηρικτικών συλλόγων • Φιλανθρωπικές οργανώσεις ΜΚΟ κλπ • Εκπρόσωποι ομάδων σκεπτικιστών

β. Φάσεις, βήματα και παραδοτέα της προτεινόμενης διαδικασίας

Φάση 1	Κατανοώντας το πραγματικό πρόβλημα
Στόχος	Ανάδυση & αποτύπωση εναλλακτικών / συμπληρωματικών πτυχών του άρρητου ζητήματος (πίσω από το 'επίσημο' θέμα)
Βήματα	<ul style="list-style-type: none"> • Ενημέρωση ενδιαφερομένων για τον σκοπό και τον χαρακτήρα της ενέργειας (ελεύθερη έκφραση απόψεων) • Προετοιμασία και οργάνωση εργαστηρίων και συζητήσεων • Διεξαγωγή δράσεων

Παραδοτέο	Ποιοί είναι οι κύριοι πρωταγωνιστές («παίκτες») και ποιές οι μεταξύ τους σχέσεις ως προς το διερευνώμενο ζήτημα– Ποιά τα κυρίαρχα στερεότυπα των βασικών ομάδων - «παικτών»
Παγίδα	Οι καθωσπρέπει συζητήσεις που δεν δίνουν ουσιαστική πληροφορία, αλλά και ο τυφλός θυμός, που δεν οδηγεί σε αποκάλυψη υποβάθρου, αλλά σε διάλυση της διαδικασίας.
Φάση 2	Διερευνώντας τα 'Αρχέτυπα' του Συστήματος
Στόχος	Ποιές είναι οι βασικές προτιμήσεις του κοινού ανάμεσα στις εναλλακτικές πτυχές και ποιές οι σχέσεις που τις συνδέουν
Βήματα	Οργάνωση και διεξαγωγή εξειδικευμένων εργαστηρίων / ερευνών
Παραδοτέο	Η επισήμανση των βασικών πτυχών των κυρίαρχων απόψεων
Παγίδα	Προϊδεασμένα συμπεράσματα (προκαταλήψεις ερευνητών) και επιφανειακή διερεύνηση του προβλήματος
Φάση 3	Δημιουργία αρχικών σεναρίων
Στόχος	Η μείωση των αρχικών εναλλακτικών λύσεων σε λίγες και ρεαλιστικές
Βήματα	<ul style="list-style-type: none"> • Αρχική σχεδίαση 3-4 σεναρίων • Επισήμανση των κρίσιμων καμπών στην πλοκή τους
Παραδοτέο	Δημιουργία εφικτών σεναρίων από ειδικούς (τεχνικούς, νομικούς κλπ)
Παγίδα	Τα σενάρια να μην είναι πραγματικά εναλλακτικά, αλλά παραλλαγές ενός βασικού
Φάση 4	Επαλήθευση – οριστικοποίηση σεναρίων
Στόχος	Προσδιορισμός (1 ή 2) τελικών επιλογών (ρεαλιστικών και αποδεκτών) για να επιλέξει η διοίκηση ή οι δημότες με δημοψήφισμα
Βήματα	Ολοκλήρωση ημιτελών σεναρίων, με επισήμανση των σημείων που τυχόν θα λειτουργήσουν ως παγίδες
Παραδοτέο	Επισήμανση αδυναμιών, λύσεων, προσθηκών επ' αυτών
Παγίδα	<ul style="list-style-type: none"> • Τα ημιτελή σενάρια να συμπληρωθούν ερήμην των ενδιαφερομένων • Τα δημοψηφίσματα ενίοτε διαιρούν περαιτέρω

γ. Προτεινόμενες τεχνικές & δράσεις – ενδεικτικοί τρόποι δημοσιοποίησης

Φάση 1	Κατανοώντας το πραγματικό πρόβλημα
	Συζήτηση + ασκήσεις παιχνιδιού + καταχώρηση δεδομένων
Δημοσιοποίηση	<ul style="list-style-type: none"> • Ενημέρωση επί του σκοπού και της διαδικασίας • Πρόσκληση συμμετοχής ενδιαφερομένων

Φάση 2	Διερευνώντας τα 'Αρχέτυπα' του Συστήματος
	Συνδυασμός ποιοτικής – ποσοτικής έρευνας (χωρίς ερωτηματολόγια και με αποφυγή προκαταλήψεων ερευνητή)
Δημοσιοποίηση	Ενημέρωση για την εξέλιξη της διαβούλευσης και πρόσκληση των ενδιαφερομένων για συμμετοχή
Φάση 3	Δημιουργία αρχικών σεναρίων
	Συνεργασία ειδικών
Δημοσιοποίηση	Ενημέρωση για τα μέχρι τούδε αποτελέσματα της διαβούλευσης
Φάση 4	Επαλήθευση – οριστικοποίηση σεναρίων
	Βιωματικά εργαστήρια με χρήση σεναρίων, συμμετοχικές τεχνικές
Δημοσιοποίηση	Ενημέρωση για τα μέχρι τούδε αποτελέσματα της διαβούλευσης και πρόσκληση ενδιαφερομένων για συμμετοχή

5.4. ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΗΣ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ – ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ

5.4.1. ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΗ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΩΝ ΧΩΡΩΝ

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται περιπτώσεις αντιμετώπισης αιτημάτων τοπικών φορέων για παραχώρηση κοινόχρηστων δημοτικών υποδομών σε μόνιμη ή περιοδική βάση, προς διευκόλυνση των δραστηριοτήτων τους. Επίσης, εδώ μπορούν να ενταχθούν και οι περιπτώσεις οικονομικής ενίσχυσης (επιδότησης) τέτοιων φορέων από τον δήμο.⁹

α. Το πλαίσιο, οι δυσκολίες και οι εμπλεκόμενοι

Πλαίσιο	Η έλλειψη επαρκών κλειστών ή εξειδικευμένων χώρων άθλησης και πολιτιστικής έκφρασης και ο μεγάλος αριθμός ωφελουμένων οδηγούν σε συνθήκες ανταγωνισμού μεταξύ τους και περιορίζουν τη δυνατότητα χρήσης των υποδομών από νέους φορείς ή ανεξάρτητους δημότες. Από την άλλη, δεν είναι πολλοί οι δήμοι που ανταποκρίνονται ικανοποιητικά / επαρκώς στη ζήτηση για προγράμματα μαζικού αθλητισμού (κυρίως από τους νέους), αφήνοντας έτσι στα σωματεία να καλύψουν το κενό. Όμως, είναι συχνό το φαινόμενο πολλοί τοπικοί φορείς (αθλητικοί, πολιτιστικοί, περιβαλλοντικοί, καλλιτεχνικοί κλπ) να μην έχουν δική τους έδρα και να ζητούν την παραχώρηση δημοτικού ή σχολικού χώρου, σε περιοδική ή μόνιμη και δωρεάν βάση. Αυτό επιτείνεται από το ότι η λειτουργία τους χαρακτηρίζεται από την προσωπική δουλειά των διοικούντων κι έχει ελάχιστες προϋποθέσεις οικονομικής βιωσιμότητας.
Οι δυσκολίες	Καθώς οι χώροι είναι πεπερασμένοι και η ζήτηση μεγαλύτερη από την προσφορά, στην πράξη δημιουργούνται προβλήματα. Επίσης, τις περισσότερες φορές, τα κριτήρια παραχώρησης είναι ανομοιογενή και, κατά περίπτωση, με αποτέλεσμα να εντείνεται η ανάγκη θεσμοθέτησης ενός πλαισίου και ενός συστήματος κριτηρίων. Επειδή δε η εμπειρία έχει δείξει ότι η κατ' αντιπαράθεση εξέταση σχεδίων δεν οδηγεί σε σύνθεση, το σύστημα πρέπει να προκύψει μέσα από διαβούλευση.
Εμπλεκόμενοι	<ul style="list-style-type: none"> • αρμόδιοι αιρετοί • υπηρεσιακοί παράγοντες, • εκπρόσωποι τοπικών φορέων, • ενδιαφερόμενοι δημότες, • εν δυνάμει χρήστες των υποδομών

β. Φάσεις, βήματα και παραδοτέα της προτεινόμενης διαδικασίας

Φάση 1	Συλλογή δεδομένων
Στόχος	Αποτύπωση υφιστάμενης κατάστασης (περιορισμοί και ευκαιρίες άρσης)

⁹ Στο επόμενο παράδειγμα ο δήμος αντιμετωπίζει τις απαιτήσεις τέτοιων φορέων και προτίθεται να διαβουλευτεί μαζί τους για την καλύτερη & δικαιότερη αντιμετώπιση των αιτημάτων τους.

Βήματα	Διοργάνωση συνεντεύξεων, συζητήσεων, εργαστηρίων με ενδιαφερόμενα μέρη
Παραδοτέο	(Έκθεση) Πτυχές του ζητήματος που αγνοούνται ή θεωρούνται δεδομένες και διαφορετικές οπτικές που υπάρχουν και εκφράζονται σαν αντίθετες
Παγίδα	Ατέρμονες συζητήσεις, καταστρατήγηση μεθόδων, «λύσεις» αντί αναζήτησης δεδομένων
Φάση 2	Αρχικό πλαίσιο
Στόχος	Διατύπωση του βασικού περιεχομένου και των κρίσιμων ερωτημάτων που θα πρέπει να έχει & να απαντά το (αρχικό) πλαίσιο παραχωρήσεων, με βάση την επεξεργασία των δεδομένων της προηγούμενης φάσης.
Βήματα	<ul style="list-style-type: none"> • Εισήγηση για το αρχικό πλαίσιο (από ειδικούς) • Συμμετοχικό «χτίσιμο» αρχών λειτουργίας, κριτηρίων και κανόνων
Παραδοτέο	Αρχικές απαντήσεις τεχνικών ζητημάτων για χρήση στην επόμενη φάση
Παγίδα	Πολιτικές παρεμβάσεις, συμπεράσματα αντί διαδικασίας
Φάση 3	Ανατροφοδότηση
Στόχος	Συλλογή σχολίων για το αρχικό σχέδιο κριτηρίων και εμπλουτισμός του με κρίσιμα ερωτήματα
Βήματα	Διοργάνωση βιωματικών εργαστηρίων με τη συμμετοχή εκπροσώπων συλλόγων, δημοτών (χρηστών) και στελεχών του δήμου
Παραδοτέο	Εμπλουτισμένο σχέδιο
Παγίδα	Κόλλημα διαδικασίας - Αποχώρηση ενδιαφερομένων
Φάση 4	Διαβούλευση
Στόχος	Δημόσια διαβούλευση επί του τελικού σχεδίου
Βήματα	<ul style="list-style-type: none"> • Διαμόρφωση και γνωστοποίηση εμπλουτισμένου Σχεδίου • Διενέργεια δημόσιας διαβούλευσης (ποικιλία μεθόδων)
Παραδοτέο	Σχολιασμένο τελικό σχέδιο
Παγίδα	Μη συμμετοχή ενδιαφερομένων
Φάση 5	Τελικό Σχέδιο
Στόχος	Σύνθεση των αποτελεσμάτων της διαβούλευσης
Βήματα	Διαμόρφωση τελικού σχεδίου και συζήτηση στα θεσμικά όργανα
Παραδοτέο	Τελικό Σχέδιο, που θα διαβιβαστεί στις αρμόδιες αρχές προς έγκριση
Παγίδα	Πολιτικές παρεμβάσεις ασύμβατες με τα αποτελέσματα

γ. Προτεινόμενες τεχνικές & δράσεις – ενδεικτικοί τρόποι δημοσιοποίησης

Φάση 1	Συλλογή δεδομένων
	Συνεντεύξεις, συζητήσεις, εργαστήρια
Δημοσιοποίηση	Ενημέρωση για τον στόχο και τη διαδικασία Πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος
Φάση 2	Αρχικό Σχέδιο
	Εργασία γραφείου, ομάδες εργασίας ειδικών
Δημοσιοποίηση	Πρόσκληση ενδιαφερομένων για συμμετοχή στις ομάδες
Φάση 3	Ανατροφοδότηση
	Βιωματικά εργαστήρια και συζητήσεις - συνεντεύξεις
Δημοσιοποίηση	Ενημέρωση για την εξέλιξη της διαβούλευσης και πρόσκληση των ενδιαφερομένων για συμμετοχή
Φάση 4	Διαβούλευση
	Εργαστήρια με τη συμμετοχή ενδιαφερομένων Διαδικτυακή διαβούλευση
Δημοσιοποίηση	Πρόσκληση των ενδιαφερομένων για συμμετοχή και ενημέρωση για τα αποτελέσματα
Φάση 5	Τελικό Σχέδιο
	Εργασία γραφείου, συζήτηση στα θεσμικά όργανα
Δημοσιοποίηση	Ενημέρωση χρηστών επί του τελικού Πλαισίου – διάθεση σχετικού υλικού – ανακοινώσεις στον τύπο

5.4.2. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ

Ένα τελευταίο παράδειγμα αφορά την περίπτωση όπου η δημοτική αρχή προγραμματίζει τη σύνταξη ενός δημοτικού κανονισμού, όπως π.χ. καθαριότητας, εμπορικών διαφημίσεων κ.λπ. Στόχος της διαβούλευσης είναι να εισακουστούν οι ανάγκες των ενδιαφερομένων μερών και άρα να μεγιστοποιηθεί η πιθανότητα εφαρμογής του κανονισμού από όλους.

α. Το πλαίσιο, οι δυσκολίες και οι εμπλεκόμενοι

Πλαίσιο	Η ανάγκη για δημιουργία δημοτικού κανονισμού καθαριότητας σχετίζεται με την απαίτηση για καθαρές πόλεις, που θεωρείται πια αυτονόητη. Η αποτελεσματικότητα μιας διοίκησης κρίνεται κατ' αρχάς από την ικανότητά της να διαχειριστεί το ζήτημα της καθαριότητας με έγκαιρο και οικονομικό τρόπο. Ο τρόπος αυτός συνδέεται σε σημαντικό βαθμό με το υπάρχον προσωπικό, τις τοπικές ιδιαιτερότητες (κήποι, οικοδομές κλπ) και την διαφορετική ποιότητα και ποσότητα των παραγόμενων αποβλήτων. Η αποτελεσματικότητα του κανονισμού καθαριότητας σχετίζεται με τον βαθμό συμμόρφωσης των δημοτών με τη νομοθεσία, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο δημιουργήθηκε και γνωστοποιήθηκε. Το βασικό ερώτημα για τη δημιουργία του είναι εάν θα ακολουθηθεί μια εκ του μηδενός προσέγγιση ή θα στηριχθεί σε κάποιο άλλο κείμενο, που δεν μπορεί παρά να είναι το Τοπικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων, που είναι δύσκολο να αναθεωρηθεί.
Οι δυσκολίες	Οι σημαντικότερες δυσκολίες που συναντά μια δημοτική αρχή στην εφαρμογή ενός τέτοιου κανονισμού είναι οι εξής: <ul style="list-style-type: none">• Γραφειοκρατική αντιμετώπιση του προβλήματος• Ασυμβατότητα με τις συλλογικές αντιλήψεις και συνήθειες• Απόσταση ανάμεσα στον συντάκτη και τον χρήστη• Ανεπαρκής μηχανισμός αποκομιδής• Αντικοινωνική συμπεριφορά χρηστών• Έλλειψη μηχανισμού επιτήρησης και επιβολής κυρώσεων• Ανεπαρκής ενημέρωση
Εμπλεκόμενοι	<ul style="list-style-type: none">• Δημότες• Επαγγελματίες της περιοχής• Δημοτικοί υπάλληλοι στον τομέα της καθαριότητας• Δημοτικοί και τοπικοί σύμβουλοι• Σύμβουλοι της διοίκησης

β. Φάσεις, βήματα και παραδοτέα της προτεινόμενης διαδικασίας

Η συγκεκριμένη περίπτωση μοιάζει σε μεγάλο βαθμό με την προηγούμενη και έχει 5 φάσεις: συλλογή δεδομένων – αρχικό σχέδιο – ανατροφοδότηση – διαβούλευση – τελικός κανονισμός

Φάση 1	Συλλογή δεδομένων
Στόχος	Αποτύπωση υφιστάμενης κατάστασης (περιορισμοί και ευκαιρίες άρσης τους) σε σχέση με το διερευνώμενο ζήτημα

Βήματα	Διοργάνωση συνεντεύξεων, συζητήσεων με ενδιαφερόμενα μέρη
Παραδοτέο	Πτυχές του προβλήματος που αγνοούνται ή θεωρούνται δεδομένες και διαφορετικές οπτικές που υπάρχουν και εκφράζονται σαν αντίθετες
Παγίδα	Ατέρμονες συζητήσεις, καταστρατήγηση μεθόδων, «λύσεις» αντί αναζήτησης δεδομένων
Φάση 2	Αρχικό Σχέδιο
Στόχος	Διατύπωση αρχικού σχεδίου με βάση τα διαθέσιμα δεδομένα
Βήματα	Εισήγηση για το βασικό περιεχόμενο και τα κρίσιμα ζητήματα του κανονισμού από ειδικούς
Παραδοτέο	Απαντήσεις κρίσιμων ζητημάτων & τεχνικών ερωτημάτων
Παγίδα	Συντεχνιακές παρεμβάσεις, συμπεράσματα αντί διαδικασίας
Φάση 3	Ανατροφοδότηση
Στόχος	Συλλογή σχολίων για το αρχικό σχέδιο και εμπλουτισμός του
Βήματα	Βιωματικά εργαστήρια με τη συμμετοχή δημοτών και στελεχών δήμου
Παραδοτέο	Εμπλουτισμένο σχέδιο
Παγίδα	Κόλλημα διαδικασίας – Αδιαφορία ενδιαφερομένων
Φάση 4	Διαβούλευση
Στόχος	Δημόσια διαβούλευση επί του τελικού σχεδίου
Βήματα	<ul style="list-style-type: none"> • Διαμόρφωση και γνωστοποίηση εμπλουτισμένου Σχεδίου • Διενέργεια δημόσιας διαβούλευσης (ποικιλία μεθόδων)
Παραδοτέο	Σχολιασμένο τελικό σχέδιο
Παγίδα	Ξύλινη γλώσσα - Μη συμμετοχή ενδιαφερομένων
Φάση 5	Τελικός Κανονισμός
Στόχος	Σύνθεση των αποτελεσμάτων της διαβούλευσης
Βήματα	<ul style="list-style-type: none"> • Διαμόρφωση τελικού σχεδίου και συζήτηση στα θεσμικά όργανα • Δημόσια γνωστοποίηση
Παραδοτέο	Τελική εκδοχή Κανονισμού, για διαβίβαση προς έγκριση
Παγίδα	Βιαστική ενημέρωση – αυστηρή εφαρμογή πριν την ενημέρωση

γ. Προτεινόμενες τεχνικές & δράσεις – ενδεικτικοί τρόποι δημοσιοποίησης

Φάση 1	Συλλογή δεδομένων
	Συνεντεύξεις, συζητήσεις, εργαστήρια
Δημοσιοποίηση	Ενημέρωση για τον στόχο και τη διαδικασία Πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος
Φάση 2	Αρχικό Σχέδιο
	Εργασία γραφείου, ομάδες εργασίας ειδικών
Δημοσιοποίηση	Πρόσκληση ενδιαφερομένων για συμμετοχή στις ομάδες
Φάση 3	Ανατροφοδότηση
	Βιωματικά εργαστήρια και συζητήσεις - συνεντεύξεις
Δημοσιοποίηση	Ενημέρωση για την εξέλιξη της διαβούλευσης και πρόσκληση των ενδιαφερομένων για συμμετοχή
Φάση 4	Διαβούλευση
	Εργαστήρια με τη συμμετοχή ενδιαφερομένων Διαδικτυακή διαβούλευση
Δημοσιοποίηση	Πρόσκληση των ενδιαφερομένων για συμμετοχή και ενημέρωση για τα αποτελέσματα
Φάση 5	Τελικό Σχέδιο
	Εργασία γραφείου, συζήτηση στα θεσμικά όργανα
Δημοσιοποίηση	Ενημέρωση επί του τελικού Κανονισμού – διάθεση σχετικού υλικού – εκδηλώσεις προβολής – ανακοινώσεις στον τύπο - φυλλάδια

